

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
МАГІСТРАТУРА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Допущений до захисту
Директор ННІПО,
Ганич О.А. _____
«___» _____ 20__ р.

Випускна кваліфікаційна робота

магістр
(освітній ступінь підготовки)

на тему «Вдосконалення розробки та реалізації програм соціально-економічного розвитку територіальної громади»

Виконав (-ла): студент (-ка) 3 курсу, групи ДС - 2017
(шифр групи)

напряму підготовки (спеціальності)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

_____ Білоусова Г.В. _____
(прізвище та ініціали) (підпис)

Керівник к.ю.н., Данилів С.В. _____
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)

Рецензент _____
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)

Рецензент _____
(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали) (підпис)

Засвідчую, що у цій випускній кваліфікаційній
роботі немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних посилань.

Студент _____
(підпис)

Покровськ – 2020 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
МАГІСТРАТУРА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Освітній ступінь підготовки – **магістр**

Спеціальність **281 «Публічне управління та адміністрування»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННПО

_____ О.А. Ганич

«_____» _____ 20__ р.

З А В Д А Н Н Я **на випускну кваліфікаційну роботу**

Білоусова Ганна Валеріївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Вдосконалення розробки та реалізації програм соціально-економічного розвитку територіальної громади»

Керівник роботи Данилів Софія Вікторівна, к.ю.н.,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом навчального закладу від «05» березня 2018р. № 125

2. Строк подання студентом закінченої роботи 12.02.2020

3. Вихідні дані до роботи нормативно-правові акти України та країн Європейського Союзу, паспорт територіальної громади Світлівської сільської ради, програма економічного і соціального розвитку Світлівської сільської ради на 2019 рік та основні напрями розвитку на 2020 і 2021 роки, звіт про виконня бюджету Світлівської сільської ради за 2019 рік.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) дослідити нормативно-правову базу з питань становлення та розвитку територіальних громад в Україні та країнах Європи; визначити проблеми і напрями удосконалення розробки та реалізації програми соціально-економічного розвитку територіальної громади, шляхи з оптимізації видатків місцевого бюджету та формування інвестиційної привабливості територіальної громади.

5. Перелік графічного матеріалу графічний матеріал у роботі не використовувався

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Данилів С.В., к.ю.н.	01.04.2018р.	01.04.2018р.
2	Данилів С.В., к.ю.н.	01.11.2018р.	01.11.2018р.
3	Данилів С.В., к.ю.н.	01.03.2019р.	01.03.2019р.

7. Дата видачі завдання березень 2018 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Видача завдання на випускну кваліфікаційну роботу	березень 2018 р.	
2	Написання першого (теоретичного) розділу та редагування науковим керівником	листопад 2018 р.	
3	Написання другого (аналітичного) розділу та редагування науковим керівником	березень 2019 р.	
4	Написання третього (проектного) розділу та редагування науковим керівником	липень 2019 р.	
5	Нормоконтроль	січень 2020 р.	
6	Оформлення, якісний прошив пояснювальної записки, підписання у наукового керівника, отримання відгуку керівника на роботу	січень 2020 р.	
7	Рецензування випускної кваліфікаційної роботи	січень 2020 р.	
8	Отримання довідки про впровадження результатів дослідження в організації	січень 2020 р.	
9	Підписання обхідного листа у бібліотеці ДонНТУ	січень 2020 р.	
10	Підготовка ілюстративного матеріалу, необхідного для захисту випускної кваліфікаційної роботи	січень 2020 р.	
11	Допуск випускної кваліфікаційної роботи у завідувача кафедри	січень 2020 р.	
12	Передача пояснювальної записки та всіх матеріалів секретарю ДЕК	лютий 2020 р.	
13	Підготовка до захисту випускної кваліфікаційної роботи	15-24 лютого 2020 р.	
14	Захист випускної кваліфікаційної роботи	25 лютого 2020 р.	

Студент _____ Г.В. Білоусова
(підпис)

Керівник роботи _____ С.В. Данилів
(підпис)

АНОТАЦІЯ

Білоусова Г.В. Вдосконалення розробки та реалізації програми соціально-економічного розвитку територіальної громади / Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» - ДВНЗ ДонНТУ, Покровськ, 2020.

В дипломній роботі розкриті теоретичні аспекти розвитку територіальних громад, розглянута законодавча база України з питань діяльності органів місцевого самоврядування та міжнародний досвід в розвитку територіальних громад. Розглянуті методи вдосконалення розробки і реалізації програми соціально-економічного розвитку територіальної громади та формування інвестиційної привабливості територіальної громади для поліпшення бізнес-клімату регіону. Запропоновані методи щодо оптимізації видатків місцевих бюджетів. Розроблені шляхи по вдосконаленню процесів формування короткострокової та довгострокової програми соціально-економічного розвитку територіальної громади.

Ключові слова: ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА, ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ, ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ, ІНВЕСТИЦІЇ, ФІНАНСОВА СПРОМОЖНІСТЬ.

Список публікацій здобувача:

1. Білоусова Г.В. Підвищення ефективності розробки та реалізації програми соціально-економічного розвитку територіальної громади // Всеукраїнська науково-практична конференція «Публічне управління: проведення реформи в Україні» 10 грудня 2019 р.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://donntu.edu.ua/ipo/mdu>.

2. Білоусова Г.В. Формування інвестиційної політики органами місцевого самоуправління // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». – 2020. № 3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://www.inter-nauka.com/issues/?division=8>.

SUMMARY

Bilousova G.V. Improving the development and implementation of the program of socio-economic development of the territorial community / Graduate qualification work for the master's degree in the specialty 281 «Public Administration and Administration» - DVNZ DonNTU, Pokrovsk, 2020.

The thesis presents theoretical aspects of the development of territorial communities, considered the legislative framework of Ukraine on the activities of local governments and international experience in the development of territorial communities. The methods of improving the development and implementation of the program of socio-economic development of the territorial community and the formation of the investment attractiveness of the territorial community to improve the business climate of the region are considered. Methods for optimizing local budget expenditures are suggested. Ways to improve the processes of forming a short-term and long-term program of socio-economic development of the territorial community have been developed.

Keywords: TERRITORIAL COMMUNITY, SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT PROGRAM, DECENTRALIZATION, INVESTMENT, FINANCIAL OPPORTUNITY.

List of publications of the applicant:

1. Bilousova G.V. Improving the effectiveness of the development and implementation of the program of socio-economic development of the territorial community // All-Ukrainian Scientific and Practical Conference «Public Administration: Reform in Ukraine» December 10, 2019 - [Electronic resource]. - Access mode: <https://donntu.edu.ua/ipo/mdu>.

2. Bilousova G.V. Formation of investment policy by bodies of local self-government // International scientific journal «Internauka». - 2020. № 3. [Electronic resource]. - Access mode <https://www.inter-nauka.com/issues/?division=8>.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД В ФОРМУВАННІ ТА СТАНОВЛЕННІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД.....	11
1.1 Формування та становлення територіальних громад в сучасній Україні.....	11
1.2 Законодавство України, що визначає основні засади діяльності місцевого самоврядування та територіальних громад.....	17
1.3 Міжнародний досвід з питань становлення та розвитку територіальних громад у країнах Європи.....	23
1.4 Висновки до 1 розділу.....	28
РОЗДІЛ 2 ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	31
2.1 Соціально-економічний стан територіальної громади як першочерговий етап в формуванні стратегії її розвитку.....	31
2.2 Оцінка ефективності планування програми соціально-економічного розвитку територіальної громади.....	38
2.3 Основні проблеми в розробці та реалізації програми соціально-економічного розвитку територіальної громади.....	42
Висновки до 2 розділу.....	44
РОЗДІЛ 3 ПРАКТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ РОЗРОБКИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	46
3.1 Формування інвестиційної привабливості територіальної громади для поліпшення бізнес – клімату регіону.....	46
3.2 Оптимізація бюджетних видатків при виконанні програм соціально-економічного розвитку територіальних громад.....	52
3.3 Шляхи вдосконалення процесу формування короткострокової та довгострокової програми соціально-економічного розвитку територіальної громади.....	58
Висновки до 3 розділу.....	62
ВИСНОВКИ.....	64
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	66
ДОДАТОК А Програма економічного і соціального розвитку Світлівської сільської ради на 2019 рік та основні напрямки розвитку на 2020 і 2021 рік.....	71

ВСТУП

Реформа децентралізації, яка стартувала в Україні в 2014 році та повинна закінчитися в кінці 2020 року, має одне з пріоритетних завдань по забезпеченню сталого та збалансованого соціально-економічного розвитку територіальних громад шляхом надання їм прав та обов'язків по самоврядуванню та переходу місцевих бюджетів на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом. Забезпечення соціально-економічного розвитку громад має під собою не тільки теоретичні, але і практичні проблеми, особливо при умові зміни системи соціально-економічних відносин, які супроводжують суспільство України останні роки. В умовах підвищення ролі регіонів та їх власної зацікавленості в розширенні власних повноважень, вирішення проблем як теоретичного, так і практичного значення, набувають особливого значення.

Одне з основних протиріч інтересів регіонів з загальнодержавними полягає в забезпеченні економічними ресурсами регіонів, які в соціально-економічному плані значно відрізняються між собою. Тому виникла потреба у прискоренні темпів економічного зростання регіонів за рахунок їх внутрішнього потенціалу, вираженого в активізації територіальних громад щодо власного соціально-економічного розвитку.

Сталий соціально-економічний розвиток громади базується на раціональному використанні тих ресурсів, які знаходяться у них в наявності, а саме: територіальних, природньо - екологічних, людських, виробничих та інших. Системний підхід до використання всіх наявних ресурсів надає можливості по забезпеченню сталого соціально-економічного розвитку територіальної громади в часі та забезпеченні як регіонального, так і загальнодержавного розвитку.

Актуальність обраної теми дослідження обґрунтована вищевикладеними обставинами. Багато вітчизняних та зарубіжних вчених приділяли високу увагу та обирали темою своїх наукових досліджень саме проблеми соціально-

економічного розвитку територіальних громад та способам їх вирішення. З вчених, що зробили значний внесок у вирішення цих питань, можна виділити таких як: О.І. Амош, З.П. Бараник, Є.І. Бойко, М.П. Бутко, В.М. Бондаренко, В.Н. Василенко, І.М. Вахович, В.В. Величко, В.М. Геєць, З.В. Герасимчук, І.Ю. Гришова, Т.М. Гнат'єва, Р.О. Дечко, М.І. Долішній, С.І. Дорогунцов, І.О. Іртишева, О.С. Поважний, В.І. Карпов, О.О. Красноручський, Л.Л. Ковальська, В.І. Копитко, Ю.О. Лупенко, В.В. Лагодієнко, М.Й. Малік, А.Ф. Мельник, О.В. Митяй, М.В. Місюк, Я.О. Побурко, В.А. Поповкін, В.О. Ткач, П.Т. Саблук, Л.І. Федулова, Б.О. Язлюк та інших.

Вказані вчені в своїх наукових роботах сформулювали основи соціально-економічного розвитку територіальної громади згідно з методологічними та організаційними принципами їх формування, структуризації, використання та відтворювання. Але з огляду на змінність історичних процесів, що проходять в суспільстві, та появою нових сучасних викликів, що обумовлюють зміни соціального та економічного характеру, необхідно більше уваги приділяти розвитку теоретичних і практичних методів по вирішенню питань короткострокових та довгострокових етапів соціально-економічного розвитку територіальних громад у процесі децентралізації, з урахуванням регіональних особливостей громад.

Актуальність, теоретичне і практичне значення та недостатня розробленість означених питань зумовили вибір теми магістерської дипломної роботи.

Метою магістерської дипломної роботи є обґрунтування підходів до удосконалення процесу розробки та формування програми соціально-економічного розвитку територіальної громади та їх реалізації.

Мета зумовила наступні завдання:

- вивчити формування та становлення територіальних громад в сучасній Україні;
- зробити аналіз міжнародного досвіду з питань становлення та розвитку територіальних громад у країнах Європи;

- визначити якість формування стратегії соціально-економічного розвитку територіальної громади, виходячи з досліджень її соціально-економічного стану;
- провести аналіз ефективності планування програми соціально-економічного розвитку;
- визначити основні проблеми, що виникають при розробці та реалізації програми соціально-економічного розвитку територіальної громади;
- надати пропозиції щодо формування інвестиційної привабливості територіальної громади для поліпшення бізнес-клімату регіону;
- визначити та запропонувати шляхи оптимізації бюджетних видатків та вдосконалення процесу формування короткострокової та довгострокової програми соціально-економічного розвитку територіальної громади.

Об'єктом магістерського дипломного дослідження є вдосконалення процесу розробки та реалізації програм соціально-економічного розвитку територіальних громад.

Предметом магістерського дипломного дослідження є програма соціально-економічного розвитку територіальної громади.

Нормативною базою дослідження є Конституція України, Бюджетний кодекс України, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» та інші закони та підзаконні нормативно-правові акти, які регулюють питання місцевого самоврядування та процес їх реформування під час децентралізації.

Інформаційну основу дослідження склали: наукові концепції, теоретичні розробки вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем державного регулювання територіального розвитку; інформаційні матеріали статистичних, довідкових, періодичних видань; результати досліджень, проведених безпосередньо автором.

Методологічним підґрунтям магістерської дипломної роботи стали сукупність принципів, прийомів наукового дослідження, загальнонаукові і спеціальні аналітичні методи, що дозволило вирішити поставлені завдання.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості

використання пропозицій, що викладені в магістерській роботі в:

- науково-дослідницькій сфері – подальший аналіз та вивчення питання щодо вдосконалення процесу формування короткострокової та довгострокової програми соціально-економічного розвитку територіальної громади;
- оптимізації бюджетних видатків при виконанні програм соціально-економічного розвитку територіальних громад
- формуванні інвестиційної привабливості територіальної громади для поліпшення бізнес-клімату регіону.
- законодавчій діяльності – в результаті дослідження сформульовано ряд пропозицій щодо удосконалення законодавства України, зокрема внесення змін до Конституції України, Бюджетного кодексу України, законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про всеукраїнський та місцеві референдуми».

Теоретичні і практичні матеріали, рекомендації та пропозиції були використані Світлівською сільською радою при вдосконаленні планування соціально-економічного розвитку території, зокрема при розробці, реалізації, моніторингу і контролю щорічних програм соціально-економічного розвитку міста (довідка № 01-13/15 від 17.01.2020 р.).

Апробація результатів магістерської роботи. Основні положення та висновки магістерської роботи оприлюднені на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Публічне управління: проведення реформи в Україні» (м. Покровськ, 2019).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано у Міжнародному науковому журналі «Інтернаука». – 2020. № 3.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять 9 підрозділів, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг магістерської роботи становить 89 сторінок. Перелік посилань включає 46 найменувань та розміщений на 5 сторінках, додаток розташовано на 19 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД В ФОРМУВАННІ ТА СТАНОВЛЕННІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

1.1 Формування та становлення територіальних громад в сучасній Україні

Для успішного впровадження реформ, що мають на своїй меті зміну адміністративно-територіального устрою держави, уряд країни повинен донести розуміння і зміст такої реформи до всіх її учасників, що приймають участь у цій реформі, та необхідність її впровадження. Кабінетом Міністрів України було прийнято розпорядження від 01 квітня 2014 р. № 333-р, яким схвалено Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Для впровадження цієї реформи розпорядженням від 18 червня 2014 р. № 591-р затверджено План заходів з її реалізації, в якому започатковані процеси для проведення нинішньої децентралізації в Україні. Термін «децентралізація» означає передачу владних повноважень органам місцевого самоврядування від органів центральної влади для забезпечення прав громади та надання їм повноважень і можливостей щодо їх реалізації. Крім того, реформа місцевого самоврядування передбачає створення економічної зацікавленості громади в розвитку нових підприємств, бізнесу та реалізації соціальних програм шляхом передачі в місцеві бюджети частки загальнонаціональних податків і тим самим закласти фундамент економічного розвитку країни в цілому.

Досвід західних держав, таких як Данія, Швеція, Франція, Чехія та інші, де процеси децентралізації почалися ще в другій половині двадцятого століття, показує, що передача більшості повноважень органам місцевого самоврядування від державних органів, причому за такою умовою, щоб більше повноважень мали ті органи, які безпосередньо знають становище мешканців, що проживають на території, яку вони обслуговують, дозволило забезпечити зміцнення місцевого самоврядування, і, як наслідок, дозволило усунути штучні

перешкоди для бізнесу і підприємницької діяльності, створити якісний інвестиційний клімат та можливість стати спроможними громадами для ефективного вирішення питань місцевого значення та розвитку своїх територій.

Для здійснення умов, що стимулювали би громади до об'єднання та спрямовували їх до підвищення власної спроможності шляхом переходу бюджетів об'єднаних громад на прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом, розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 січня 2019 р. № 77-р «Про затвердження плану заходів з реалізації нового етапу реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2019-2021 роки» були внесені зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України [4].

Для регулювання процесів добровільного об'єднання територіальних громад Верховна Рада України прийняла Закон України від 05 лютого 2015 р. № 157-VIII «Про добровільне об'єднання територіальних громад», а для забезпечення реалізації цього Закону постановою Кабінету Міністрів України від 08 квітня 2015 р. № 214 затверджено Методику формування спроможних територіальних громад (далі – Методика). Цими документами було визначено, як має відбуватись об'єднання територіальних громад та можливості для досягнення ними економічної спроможності.

Згідно Методики спроможними територіальними громадами визначаються «територіальні громади сіл (селищ, міст), які в результаті добровільного об'єднання здатні самостійно або через відповідні органи місцевого самоврядування забезпечити належний рівень надання послуг, зокрема у сфері освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, житлово-комунального господарства, з урахуванням кадрових ресурсів, фінансового забезпечення та розвитку інфраструктури відповідної адміністративно-територіальної одиниці» [1].

Ті громади, які у встановлений законодавством спосіб приймуть рішення про об'єднання, крім того, що наділяються повноваженнями, як у міст обласного значення, отримують необхідний для цього фінансовий ресурс у

вигляді зарахування до їхніх місцевих бюджетів 60% податку на доходи громадян. Крім того, у ході реформи до додаткових ресурсів місцеві ради отримують можливість самостійно встановлювати ставки земельного податку на своїй території, що підпадає до її юрисдикції. Також до місцевого бюджету зараховується місцевий податок на нерухоме майно, рішення про запровадження якого та розмір ставки цього податку місцева рада приймає самостійно. До бюджету надходить 5% від продажу пального на АЗС, алкогольних та тютюнових виробів та залишаються раніше існуючі місцеві податки та збори.

Формування фінансової спроможності територіальних громад необхідно для того, щоб органи місцевого самоврядування мали змогу сформувати власні адміністративні центри по наданню послуг населенню та забезпечити мешканців громади всіма необхідними публічними послугами. До адміністративних центрів переносяться такі важливі послуги, як адміністративні, послуги соціальної допомоги, правоохоронні, пожежні тощо. У разі неможливості створення умов по наданню всіх необхідних послуг через брак приміщень або іншої інфраструктури громада може отримати допомогу з державного бюджету на їх придбання чи побудову.

Села без власних сільських рад, що входять до складу утворених територіальних громад, мають бути представлені в місцевій раді своїми депутатами, а у виконавчому комітеті – сільськими старостами. Старости та депутати здійснюють зв'язок між односельцями і владою громади та вирішують різні проблеми його жителів у раді та виконкомі. Староста обирається у селах, селищах, визначених за рішенням місцевої ради об'єднаної територіальної громади, на строк повноважень цієї місцевої ради. До обрання на перших виборах обов'язки старости виконує селищний голова відповідної територіальної громади, що був обраний до об'єднання [2].

Умови для об'єднання громади та формування потенційних адміністративних центрів визначаються Методикою, а саме:

1) потенційними адміністративними центрами для об'єднання громад є міста обласного значення, районні центри, з якими можуть об'єднатися населені пункти (село, селище, місто), маючи зону доступності на відстані не більш як 20 км дорогами з твердим покриттям, однак ця відстань може бути збільшена до 25 км у разі, якщо чисельність населення спроможної громади у зоні віддаленості від потенційного адміністративного центру становить не більш як 10% загальної чисельності населення такої громади. Така відстань може бути зменшена у разі відсутності доріг з твердим покриттям чи особливостями рельєфу, що унеможлиблює сполучення (ріки без мостів, гори);

2) потенційними адміністративними центрами для об'єднання громад є населені пункти (село, селище, місто), які раніше мали статус районних центрів та розташовані на відстані більш як 20 км дорогами з твердим покриттям від міст обласного значення та районних центрів;

3) потенційними адміністративними центрами для об'єднання громад є населені пункти (село, селище, місто), які мають відповідні кадрові ресурси, фінансове забезпечення та розвинуту інфраструктуру;

4) потенційними адміністративними центрами для об'єднання громад є інші населені пункти (село, селище, місто), які розташовані на відстані не менш 20 км дорогами з твердим покриттям від таких потенційних адміністративних центрів та частково забезпечені інфраструктурою.

В Методиці також зазначається, що зона доступності до потенційних адміністративних центрів об'єднаних громад повинна розраховуватися за умовою того, що доступність послуг у відповідних сферах, таких як час прибуття пожежної допомоги або швидкої медичної допомоги у невідкладних випадках не має перевищувати 30 хвилин. Тобто відстань між адміністративним центром, що надає послугу на території відповідної об'єднаної громади, повинна бути така, щоб допомога встигла приїхати по дорозі із твердим покриттям за 30 хвилин до любого населеного пункту що входить до цієї громади.

У разі відсутності на території громади населеного пункту, на території якого згідно Методики може бути встановлено адміністративний центр по наданню послуг населенню, перевага надається тому, що має найбільш розвинуту інфраструктуру.

Територіальна громада, яка має однакову відстань від потенційних адміністративних центрів спроможних територіальних громад, може бути включена до складу тієї спроможної територіальної громади, потенційний адміністративний центр якої має найбільш розвинуту соціальну і транспортну інфраструктуру та розташований у межах одного району. Межі території спроможної територіальної громади визначаються по зовнішніх межах юрисдикції рад територіальних громад, що входять до її складу. Спроможні територіальні громади у разі можливості розташовуються у межах одного району.

Таким чином, об'єднання громад може набувати наступні форми:

- Громада-район, коли на базі району утворюється одна велика об'єднана громада і всі населені пункти консоліднуються в ній;
- Центр – громади, коли в межах міста обласного значення, району, населених пунктів, що мали статус районів, утворюється декілька спроможних територіальних громад.

Механізм формування об'єднаних територіальних громад на території області визначається у Перспективному плані формування територіальних громад, який розроблено та затверджено відповідно до статті 11 Закону України № 157-VIII «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [3], та відповідає вимогам, що викладені у Методиці і охоплює територію всієї області. Перспективний план розробляється обласними державними адміністраціями, яким допомагають експерти офісу реформ області, схвалюється обласними радами та затверджується Кабінетом Міністрів України.

Для впровадження реформи у всіх областях країни були створені офіси реформ на базі обласних державних адміністрацій для роботи з питань

створення територіальної основи місцевого самоврядування на базовому рівні та надання організаційної, консультативної та інформаційної допомоги.

Правонаступниками органів місцевого самоврядування територіальних громад, що об'єдналися, визнаються органи місцевого самоврядування об'єднаної територіальної громади. Законодавством також визначені порядок та механізми, за якими територіальні громади села, селища, міста, що добровільно об'єдналися в одну територіальну громаду, можуть вийти із її складу.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 січня 2019 р. № 77-р затверджено план заходів щодо нового етапу реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2019-2021 р.р., до якого увійшли такі основні завдання, у т.ч.:

- затвердження нової територіальної основи для діяльності органів влади на рівні громад (затвердження територій громад усіх областей);
- максимальне сприяння добровільному об'єднанню і приєднанню, особливо до міст обласного значення;
- затвердження нової територіальної основи для діяльності органів влади на рівні районів (моделювання адміністративно-територіального устрою районного рівня).

Згідно цього розпорядження ключовим завданням останнього етапу є фіналізація нової форми територіальної основи для діяльності органів влади на рівні громад шляхом завершення процесу добровільного об'єднання громад, тобто створення адміністративно-територіальних одиниць базового рівня усіх областей зі стовідсотковим покриттям територій. Ще впродовж 2019 року процес об'єднання територіальних громад залишався добровільним. З початку 2020 року виникає можливість застосування адміністративно - примусового методу для затвердження території громад [4].

Тим самим, процесом закінчення децентралізації в Україні та реформи місцевого самоврядування стане розширення можливостей органів місцевого самоврядування об'єднаних громад, що надасть їм необхідні ресурси і повноваження для ефективного вирішення питань місцевого значення, покладе

на них політичну відповідальність за соціально-економічний стан відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Але, на теперішній час закінчення реформи децентралізації в Україні, на нашу думку, можливо за умови виконання двох складових. По-перше – це закінчення процесу об'єднання територіальних громад по всій території України, по-друге – повноцінне створення законодавчо-нормативної бази для їх функціонування. Лише після цього можна буде реалізувати процес формування фінансової спроможності громади шляхом збільшення надходжень власних і закріплених доходів бюджету (плата за землю, єдиний податок та інші) та прямих трансфертів з державного бюджету на виконання регіональних програм, що дозволить проводити власну фінансову політику по забезпеченню розвитку громади в рамках діючого законодавства України.

1.2 Законодавство України, що визначає основні засади діяльності місцевого самоврядування та територіальних громад

Для ефективного розвитку територіальних громад необхідно враховувати їх потенціал та усі можливі аспекти, що можуть виникнути під час розробки та реалізації стратегії розвитку і місцеві нормативно-правові документи. Це необхідно для забезпечення інтересів населення територіальної громади, її життєдіяльності та повинно базуватися на європейських засадах державної регіональної політики.

Громада є базовим елементом місцевого самоврядування. Нормативне визначення громади встановлено Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» [5]. Також під територіальною громадою окремі науковці визначають єдине природне і соціальне утворення, що діє у просторових межах держави, реалізуючи повсякденні потреби та інтереси жителів [6, с. 15–16]. Але впровадження реформи з децентралізації влади потребує прийняття таких законів та підзаконних нормативно-правових актів, що нададуть таке правове поле, в рамках якого діяльність новостворених об'єднаних територіальних громад буде пропорційною до їх повноважень, що

дозволить успішно реалізувати реформу та завершити процес децентралізації влади.

Основою для реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади є Конституція України та закони України, а також положення з Європейської хартії місцевого самоврядування з дотриманням таких принципів:

- верховенства права;
- відкритості;
- прозорості та громадської участі;
- повсюдності місцевого самоврядування;
- субсидіарності;
- доступності публічних послуг;
- підзвітності та підконтрольності органів і посадових осіб місцевого самоврядування територіальній громаді;
- підконтрольності органів місцевого самоврядування органам виконавчої влади в питаннях дотримання Конституції та законів України;
- правової, організаційної та фінансової спроможності місцевого самоврядування;
- державної підтримки місцевого самоврядування;
- партнерства між державою та місцевим самоврядуванням; сталого розвитку територій [7].

З метою децентралізації влади та відходом від централізованої моделі управління в державі 06 серпня 2014 р. Кабінетом Міністрів України була затверджена Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року [8]. Цей документ був направлений на забезпечення спроможності місцевого самоврядування, побудову ефективної системи територіальної організації влади в Україні та реалізацію положень Європейської хартії місцевого самоврядування [9]. Для висвітлення питань щодо децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування Верховна Рада України 04 червня 2015 р. прийняла постанову, якою схвалено План законодавчого забезпечення реформ

в Україні (далі – План) [10]. Для вирішення проблем, які виникають на рівні територіальних громад, крім об'єднання зусиль населення громад на їх територіях та фінансової підтримки з боку держави, були ухвалені Закони України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» і «Про співробітництво територіальних громад». Насамперед, це було обумовлено тим, що не зважаючи на те, що за Конституцією України мешканці сіл мали право на добровільних засадах об'єднуватися в єдину територіальну громаду та формувати органи місцевого самоврядування, механізми щодо вирішення цих пунктів Конституції законодавчо не були врегульовані [3; 11]. Тому метою Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» було створення правових умов і можливостей для посилення гарантій місцевого самоврядування; сприяння створенню дієздатних територіальних громад; формування ефективних рад та їхніх виконавчих органів, головним завданням яких має стати поліпшення забезпечення потреб громадян, якісне надання їм необхідних соціальних послуг; забезпечення сталого розвитку відповідних територій, ефективного використання бюджетних коштів [3].

В Законі України «Про співробітництво територіальних громад», розробка якого проходила з використанням європейського досвіду, були визначені організаційно-правові засади співробітництва територіальних громад, принципів, форм та механізмів такого співробітництва, їх стимулювання, фінансування та контролю, визначення підстав та особливостей припинення співробітництва. До прийняття цього закону, чинне українське законодавство передбачало лише загальні рамки упровадження міжмуніципального співробітництва, припускало об'єднання ресурсів органів місцевого самоврядування для вирішення спільних проблем, але не містило правових норм, які б дозволяли таке співробітництво [12, с. 115].

Також важливу роль у розвитку територіальних громад в Україні відіграє Закон України «Про засади державної регіональної політики». Цей Закон визначає основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та

організаційні засади державної регіональної політики як складової частини внутрішньої політики України [13].

Для посилення функціональної та фінансової спроможності місцевого самоврядування законодавчим органом ухвалено низку законів, якими було врегульовано питання щодо оптимізації розподілу повноважень та передачу їх від органу виконавчої влади до органів місцевого самоврядування. Зокрема, Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень із державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» виконавчим органам місцевого самоврядування міст обласного значення були передані повноваження з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань та передбачена можливість іншим виконавчим органам рад набувати таких повноважень [14]. До цього Закону увійшли норми щодо державної реєстрації органів місцевого самоврядування як юридичних осіб, спрямовані на усунення недоліків правового регулювання процесу добровільного об'єднання територіальних громад у частинах: встановлення спрощеної системи реорганізації та державної реєстрації органів місцевого самоврядування як юридичних осіб публічного права, усунення недоліків правового регулювання правонаступництва об'єднаних територіальних громад, їхніх рад та виконавчих комітетів (рішення, договори, виконання окремих бюджетів до прийняття об'єднаного тощо) [15, с. 28–29].

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг» надав органам місцевого самоврядування додаткові повноваження щодо можливості ведення реєстру територіальної громади, створення центрів надання адміністративних послуг, реєстрації місця проживання громадян, надання відомостей з Державного земельного кадастру та з інших питань [16].

Значних змін також зазнало і Бюджетне законодавство. А саме, завдяки прийняттю Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування окремих адміністративних зборів до місцевих бюджетів» було розширено джерела доходів новостворених об'єднаних територіальних громад [17].

Законом України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо особливостей формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад» було визначено особливості щодо формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад, у тому числі було передбачено і прямі міжбюджетні відносини об'єднаних територіальних громад із Міністерством фінансів України [18].

Крім того, Законом України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» було визначено склад доходів об'єднаних територіальних громад [19].

Запровадження норм цих законів у практику бюджетування вже дозволило суттєво наростити фінансовий ресурс місцевих бюджетів [16, с. 27]. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо статусу старости села, селища» було визначено нове поняття «старостинський округ». «Старостинський округ» – це частина території об'єднаної територіальної громади, що утворена відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», на якій розташовано один або декілька населених пунктів (сіл, селищ), крім адміністративного центру об'єднаної територіальної громади, визначену сільською, селищною, міською радою з метою забезпечення представництва інтересів жителів такого населеного пункту (населених пунктів) старостою. Цим же Законом було передбачено і повноваження старости та його правовий статус [2].

Для вирішення питання виборів в об'єднаних територіальних громадах Центральною виборчою комісією (ЦВК) прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей

добровільного об'єднання територіальних громад, розташованих на територіях суміжних районів» [20].

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо добровільного приєднання територіальних громад» вирішено проблеми тих громад, які в процесі децентралізації ще не приєдналися до жодної об'єднаної територіальної громади, що розташовані поруч з ними [21].

З початку реформи системи місцевого самоврядування також було прийнято низку законів та інші нормативно-правових акти, необхідні для проведення процесів з децентралізації, але ще не всі необхідні законодавчі ініціативи було прийнято, зокрема такі, що регулюють наступні питання:

- внесення змін до Конституції України, де будуть закріплені необхідні засади та порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України щодо децентралізації влади для забезпечення правової основи територіальної організації влади, забезпечення основи для формування спроможних територіальних громад та вирішення інших питань, необхідних для впровадження нових законів та нормативно-правових актів;

- розширення повноважень органів місцевого самоврядування з питань управління земельними ресурсами та посилення державного контролю в питаннях використання і охорони земель з урахуванням розширення повноважень об'єднаних територіальних громад;

- служби в органах місцевого самоврядування (нова редакція закону);

- зміни до Бюджетного кодексу України щодо питань з належного фінансового забезпечення місцевого самоврядування;

- закону про діяльність префектів відносно територіальної організації влади на місцевому рівні, що дозволить забезпечити професійну та політичну нейтральність представництв виконавчої влади на місцях;

- місцевих референдумів, законодавче врегулювання питання про проведення місцевих референдумів.

- інших законодавчих ініціатив, визначених «Планом законодавчого забезпечення реформ в Україні» [10].

Таким чином, незважаючи на те, що на цей час було прийнято багато законодавчих ініціатив, для успішного впровадження адміністративно-територіальної реформи потрібно більш якісне законодавче забезпечення прав і повноважень суб'єктів регіональної політики для підвищення рівня соціально-економічного розвитку регіонів і країни в цілому.

1.3 Міжнародний досвід з питань становлення та розвитку територіальних громад у країнах Європи

Згідно з Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року процес децентралізації місцевого самоврядування в Україні повинен закінчитися наприкінці 2020 року. При цьому слід зазначити, що успіх реформи з децентралізації в Україні здебільшого буде залежить від повноцінного функціонування інституту місцевого самоврядування, чому може заважати фінансово-економічна неспроможність територіальних громад та залежність від владних повноважень у центральних та місцевих органах виконавчої влади. Вивчення зарубіжного досвіду дозволить застосовувати деякі моделі та методології по формуванню власної форми самоврядування для корекції можливих негативних наслідків, що можуть виникнути після закінчення реформи з децентралізації.

Кожна країна в різні історичні періоди проходила шлях по організації місцевого самоврядування. Загалом це призвело до того, що країни Західної Європи через різницю в історичних умовах розвитку сформували декілька моделей організації місцевого самоврядування. Специфіка таких організацій полягає в типах та формах взаємовідносин між органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Досвід більшості країн Європи переконує, що управління місцевими справами здійснюється або через призначення з центру органів державних адміністрацій на місця, або шляхом формування представницьких органів, які обираються населенням відповідних адміністративно-територіальних одиниць [22, с.13].

Як правило, поєднання державного управління на місцях із місцевим самоврядуванням обумовлено комплексом з політичних, економічних та юридичних причин. Історично так склалося, що в процесі децентралізації держави стикаються з необхідністю узгодження загальнодержавних інтересів та інтересів місцевих жителів, що призводить до протистояння між самоврядуванням та тенденціями до централізації влади. Крім того, можливості до формування місцевого бюджету за рахунок лише місцевих податків і зборів є обмеженими. Це призводить до того, що для виконання завдань і функцій місцевого самоврядування не вистачає власних коштів. Тим самим виникає потреба в необхідності залучення асигнувань з державного бюджету на потреби місцевого самоврядування, а це призводить до контролю зі сторони центральної влади за органами місцевого самоврядування в бюджетній сфері.

Ще одним обмеженням в самостійності територіальних громад може бути необхідність забезпечення однакових умов і стандартів управління в певних галузях, що можуть мати загальнодержавне значення. Також обмеження прав територіальних громад пов'язано з необхідністю законодавчого регулювання місцевого самоврядування, що породжує потребу адміністративного контролю за законністю актів місцевого самоврядування [23, с. 110-111].

Проводячи аналіз розвитку інститутів місцевого самоуправління, слід визначити, що воно пов'язано із виникненням та еволюцією в процесі децентралізації, як форми управління, розробкою теоретичних концепцій місцевого самоврядування, формуванням законодавства, що регулює муніципальну діяльність. Слід розділяти поняття «місцеве самоврядування», яке обумовлено виборністю, тобто його органи обираються безпосередньо мешканцями громади та володіють певним комплексом повноважень та самостійністю і «місцеве управління», що здійснюють органи, які призначені центральною владою.

Одним з основних базисів демократичного устрою суспільства вважається розвинута система місцевого самоврядування та управління. Від того, наскільки місцеве самоврядування є активним, а муніципальна система

досконалою, тим більше політичної стабільності спостерігається в державі та міцніші демократичні інститути всередині неї. Перші Конституції країн Європи (Великобританії, Франції, Іспанії, Німеччині та інших) надали новий імпульс для розвитку муніципальних систем, при порівнянні яких, слід звернути увагу, що основні закріплені в них положення регулюють питання з функціонування місцевого управління та самоврядування, а саме: головні принципи організації місцевого управління та самоврядування; основи адміністративно-територіального поділу; організаційні форми здійснення місцевого самоврядування та управління, основи їх компетенції, внутрішньої структури і взаємовідносин; роль і місце органів місцевої влади в політичній системі суспільства; адміністративний нагляд; гарантії місцевого самоврядування (конституційні, судові, законодавчі, матеріально-фінансові тощо) [23, с. 97-98].

Муніципальне управління може здійснюватися у різних організаційних формах, які в сукупності утворюють єдину модель системи місцевого самоврядування, за допомогою якої у рамках усієї країни вирішуються питання місцевого значення. Під моделлю місцевого самоуправління розуміється форма організації влади територіальною громадою з метою найбільш ефективного вирішення питань місцевого значення.

Існує декілька моделей, які істотно відрізняються одна від одної за принципами формування органів місцевого самоврядування, характеру їх взаємовідносин із органами державної влади, за формами взаємодії представницьких і виконавчо-розпорядних органів у системі місцевого самоврядування, досвід яких може бути використаний в Україні [23, с. 169].

В сучасних європейських країнах виділяють наступні моделі місцевого самоврядування, які склалися під час муніципальних реформ, а саме:

1) Англосаксонська модель (Великобританія та колишні британські колонії):

- значна автономія органів місцевого самоврядування;
- відсутність на місцях повноважних представників центральної влади;
- виборність ряду посадових осіб місцевого самоврядування;

- виконання органами місцевого самоврядування обов'язків, що прямо передбачені законом;

- здійснення контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування через центральні міністерства.

2) Континентальна модель (Франція, Італія, Польща, Болгарія, та інші):

- більш високий ступінь централізації, а також наявне вертикальне підпорядкування;

- поєднання місцевого самоврядування та прямого державного управління на місцях;

- органам місцевого самоврядування дозволяється робити все, що не заборонено законом.

3) Іберійська модель (Іспанія, Португалія) (наближена до континентальної моделі):

- управління на місцях здійснюють обрані населенням представницькі органи місцевого самоврядування (наприклад, ради) і відповідні головні посадові особи місцевого самоврядування (наприклад, мери, префекти), які одночасно є головами відповідних рад, їх виконавчих органів і затверджуються центральною владою, як представники державної влади у відповідних адміністративно-територіальних одиницях з правом контролю за діяльністю ради.

4) Змішана модель (Австрія, ФРН):

- у деяких ланках місцевого самоврядування виборний орган може бути і ланкою муніципального управління і представником державної адміністрації.

Модель місцевого самоврядування, що дісталася Україні у спадок від колишнього СРСР, є континентального типу, яка характеризується високим ступенем централізації влади по вертикалі та поєднанні місцевого самоврядування та прямого державного управління на місцях. Але в процесі впровадження реформи з децентралізації все більше набуває схожих рис з Іберійською моделлю самоврядування.

При розгляді основних моделей самоврядування більшості європейських держав можна зробити висновок, що самостійність їх органів місцевого самоврядування мають особливі риси, які базуються на тих законодавчих повноваженнях та актах, що надані центральними законодавчими органами країни чи суб'єктами федерації, якщо це федеративна держава. У Федеративній Республіки Німеччина, наприклад, виділяють три умови правового регулювання місцевого самоврядування: федеральне законодавство, законодавство окремих земель і прийняті самими громадами правові відносини [24, с.288].

Усі розглянуті моделі є доволі умовними, оскільки європейські держави мають різні підходи до організації та розвитку місцевого самоврядування..

Україна, орієнтуючись на власні умови організації та діяльності органів місцевого самоврядування, на конституційному та законодавчому рівні може втілювати різні моделі самоврядування, при цьому створюючи власну модель для забезпечення сталого соціально-економічного розвитку територіальних громад та країни в цілому.

Використання в Україні зарубіжного досвіду потребує моделювання в питанні функціонування місцевого самоврядування та необхідність зробити певні корективи при запозичені європейських моделей самоврядування. Вважається доцільним розробити сучасну модель місцевого самоврядування в Україні таким чином, при якому місцеве самоврядування буде мати ознаки одночасно і громадського и владного характеру.

На мій погляд, для України більш підходить Іберійська модель організації місцевого самоврядування, але в синтезі з Англосаксонською моделлю, а саме в питаннях, де контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування здійснюється через центральні міністерства на регіональному/обласному рівні. Тим самим можливо забезпечити паритет між діяльністю місцевих органів самоврядування по соціально-економічному розвитку громади, надавши мешканцям право самим обирати представників цих місцевих органів, і контролю з боку держави через представників міністерств на

регіональному/обласному рівні, відносно їх діяльності, для забезпечення законності їх дій та контролю загальнодержавних інтересів на місцях.

Висновки до 1 розділу

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 січня 2019 р. № 77-р затверджено план заходів Уряду з реалізації нового етапу реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2019-2021 р.р.[4].

Основною метою реформи є передача значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності виконавчої влади місцевим органам самоуправління. Крім делегування повноважень на місця, реформа передбачає також адміністративно-територіальні зміни в устрої держави, які приведуть до змін районів та їх укрупненню (передбачається формування префектур), тобто замість десятка районів в одній області на всі області країни планується створення порядком 100 районів (префектур). Основою нових районів (префектур) стануть об'єднані територіальні громади (далі-ОТГ), до складу яких будуть входити міста, села та селища. Створені ОТГ матимуть більш високий рівень автономності як в фінансовому плані, так і в управлінському. Станом на початок 2020 року в Україні було сформовано вже 1029 ОТГ, до складу яких увійшло 4777 територіальних громад базового рівня, в яких проживає близько 11,7 млн. населення України, а сукупна площа сформованих ОТГ складає 44,2% від загальної площі України. До кінця року об'єднатися в ОТГ повинні ще 6184 територіальних громад базового рівня, тобто за 5 років з початку реформи добровільно змогли об'єднатися лише 43,6% (42,9% від загальної кількості рад станом на 01.01.2015 без урахування тимчасово окупованої території) територіальних громад.

Причин такої низької зацікавленості територіальних громад до об'єднання може бути тільки дві: 1) низька зацікавленість місцевих органів влади та неспроможність домовитись про об'єднання з іншими; 2) фінансова

неспроможність к формуванню ОТГ, оскільки з боку законодавства більшість перешкод для такого об'єднання було усунено.

Слід зауважити, що законодавча і нормативно-правова база з початку реформи системи місцевого самоврядування була в цілому прийнята та дозволила запустити процеси з децентралізації, але строки їх прийняття були ускладнені політичними і економічними наслідками в країні, що також вплинуло на уповільнення по впровадженню реформи. Крім того, ще не всі необхідні законодавчі ініціативи прийняти і це може призвести до проблем в майбутньому.

Для запобігання негативних наслідків від впровадження реформи децентралізації необхідно проаналізувати досвід країн західної Європи, оскільки ці процеси вони вже пройшли і їх досвід може стати нам у нагоді. Але при цьому не слід сліпо копіювати їх шляхи та методи, оскільки процеси по децентралізації у них були започатковані власними історичними причинами.

Тому, для успішної реалізації реформи з децентралізації та формування успішних об'єднаних територіальних громад, з наближенням моделі місцевого самоврядування в Україні до європейської, першочергово необхідно:

- проведення реформ місцевого самоврядування по розподілу функціональних та процедурних обов'язків та повноважень по рівнях управління, сфери адміністративно-територіального устрою з метою унормування, запровадження єдиного для всіх територіальних громад правила формування організаційної-штатної структури виконавчих органів місцевого самоврядування за кількістю мешканців у територіальній громаді;

- поліпшення напрямків формування матеріально-фінансового забезпечення місцевого самоврядування в Україні шляхом: удосконалення бюджетної політики, забезпечення відповідності між покладеними на органи місцевого самоврядування повноваженнями та їх фінансовим забезпеченням, удосконалення системи місцевих податків, формування системи комунальних фінансово-кредитних установ, що дасть змогу використовувати позиковий

механізм: місцеві цінні папери, комунальне кредитування тощо, які є джерелом фінансування інвестиційних програм;

- продовження роботи у напрямку вдосконалення моделі місцевого самоврядування в Україні на базі європейського досвіду зі створенням нових, більш ефективних механізмів організації функціонування місцевого управління та самоврядування, враховуючи власні історичні, культурні, суспільно-політичні, соціально-економічні та правові чинники.

РОЗДІЛ 2

ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

2.1 Соціально-економічний стан територіальної громади як першочерговий етап в формуванні стратегії її розвитку

Для прикладу необхідності оцінки соціально-економічного стану територіальної громади, як основи для формування стратегії розвитку, були розглянуті дані Світлівської сільської ради Добропільського району Донецької області. При формуванні стратегії сталого розвитку територіальної громади в її основу повинна закладатися необхідність у гармонійному розвитку економічних, соціальних та екологічних складових. Стратегія повинна відповідати пріоритетам державної та регіональної політики з підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів та ефективного управління у сфері регіонального розвитку [6, с.288].

Стратегія є основою для реалізації соціально-економічного розвитку громади, вона дає змогу визначити цілі громади та способи їх досягнення з урахуванням можливостей даної території та об'єктивних передумов, що є результатом зовнішніх та внутрішніх чинників. Стратегія визначає напрямок розвитку громади, служить базою для розробки проектів, програм. Також стратегія розвитку - це той інструмент, що сприяє покращенню конкурентоспроможності громади та забезпечує залучення потенційних інвесторів та грантодавців до співпраці [12, с. 243].

Базою для формування стратегії розвитку є частина по діагностиці актуального стану громади з урахуванням стану наступних аспектів та їх динаміки, таких як [12, с. 261]:

- загальні показники громади, її географічне положення відносно головних центрів розвитку, що знаходяться поблизу і мають важливе значення для економічного розвитку регіону;
- суспільство (демографічні показники, рівень безробіття та працевлаштування та ін.);

- логістична інфраструктура, наявність, кількість та якість дорожніх, залізничних та водних комунікаційних шляхів і з'єднань;
- місцевий сектор підприємництва, в тому числі економічна та інвестиційна діяльність.

Соціально-економічний стан територіальної громади Світлівської сільської ради Добропільського району Донецької області:

Основні дані, місцезнаходження:

- Світлівська сільська рада розташована на території Добропільського району Донецької області.
- До складу Світлівської сільської ради входять наступні населені пункти: с. Світле, с. Шевченко, с. Красноярське, с. Новий Донбас.
- Громада займає територію 11016,00 га., з них: рілля – 8250,3 га, сільськогосподарські угіддя – 1180,12 га, водне дзеркало – 26,00 га, лісосмуги – 567,09 га. Центром громади є селище Світле. Селище Світле розташоване на відстані 14 км до районного центру – міста Добропілля, 70 км до обласного центру – міста Краматорська, 25 км до залізничного вузла – міста Покровська.
- Селище Світле є найбільшим за числом мешканців та відіграє роль центру надання послуг для мешканців прилеглих сіл.
- Сільським головою в 2015 році обрано Колосова Валентина Валентиновича. До ради обрано 14 депутатів, які представляють усі населені пункти сільської ради.

Демографія

- Сучасна демографічна ситуація сільській ради, як і в цілому в районі, склалася під впливом історичного розвитку території, природного та механічного руху населення. Чисельність населення громади – 2 745 мешканців.
- Більше половини її мешканців складають нащадки корінного населення, які почали заселяти ці місця з початку освоєння цих земель. В цілому, громада є згуртованою і підстави для виникнення будь-яких

міжнаціональних конфліктів відсутні. Статевий та віковий склад населення на цей час склався наступним чином:

- кількість жіночого населення становить 1620 осіб, що на 18% перевищує чоловіче населення – 1125 осіб;

- економічно активне населення у віці 18 – 59 років складає 1501 особу, що становить близько 54,7% від загальної кількості населення громади;

- населення пенсійного віку складає понад 22,4% або 614 осіб.

- Як і в минулих роках, спостерігається тенденція зменшення чисельності населення. Так, протягом 2018 року в сільській раді народилося 19 чоловік, померло - 49. Зареєстровано 7 шлюбів. Збільшився рівень міграції: прибуло 53 чоловіка, вибуло з території ради - 62. Більшість факторів, які впливають на демографічну ситуацію в селах Світлівської сільської ради, формуються на загальнодержавному рівні і залежать від фінансово-економічного стану та добробуту населення. Подолання фінансової кризи та поліпшення економічного стану населення, що в свою чергу призведе до досягнення сталого демографічного розвитку, нормалізації і відтворення населення, є тривалим і складним процесом.

- Досягти демографічного розвитку громада планує завдяки створенню необхідних умов для збереження і зміцнення репродуктивного здоров'я населення, пропаганді здорового способу життя, підтримки молодого населення громади, збільшення поваги до сімейних цінностей, допомоги у вихованні дітей та молоді, організації відпочинку та дозвілля для населення шляхом забезпечення розвитку культури, захисту людей з обмеженими можливостями та людей похилого віку.

Економіка

- На території громади функціонують 19 фермерських господарств, які забезпечують виробництво різноманітної сільськогосподарської продукції: зернові та олійні культури, овочі, є фруктові сади. Також на території сільської ради функціонують 5 магазинів приватної форми власності, 3

сільськогосподарських підприємства, 2 АЗС та 2 промислових підприємства (ПАТ «ДТЕК Октябрська ЦЗФ», ТОВ «ДТЕК Добропіллявугілля» шахта «Білицька»). На території громади є ставки, де розводиться риба. Широкий асортимент сільськогосподарської продукції може виступати основою для подальшого розвитку виробництва з переробки.

- Незадовільний стан інфраструктури може стати проблемою для подальшого розвитку економічної сфери територіальної громади. Також проблемою для економічного розвитку можуть стати передумови макроекономічного характеру.

- Серед підприємців є багато нарікань на брак кваліфікованих кадрів серед мешканців, що заважає їх розвитку, у той самий час мешканці скаржаться на відсутність робочих місць, що призводить до міграції серед молоді.

- Для розвитку зеленого туризму у громаді є в наявності цікаві історичні та природні місця, але вони потребують відновлення та розвитку. Розвиток зеленого туризму може посприяти у подальшому в розвитку економічного сектору громади.

- Використання наближеності громади до районного центру, як до ринку праці для мешканців і ринку збуту продукції для місцевих підприємців, може стати основою зростання привабливості територій громади в якості місця для проживання.

-

Соціальні послуги

- У громаді мешканці отримують послуги з шкільної освіти та дошкільної освіти, культури, фізичної культури і спорту, комунальні, охорони здоров'я і соціального забезпечення.

- Важливим фактором для розвитку громади виступає покращення якості життя мешканців шляхом відновлення громадських місць у населених пунктах громади та поліпшення в наданні соціальних послуг.

Бюджет

- Основним джерелом фінансування реалізації завдань громади виступають власні доходи бюджету. Бюджет сільської ради за останні три роки представлено у таблиці 2.1.
- Основними джерелами надходжень місцевого бюджету сільської ради є: плата за землю, єдиний податок, питома вага яких в фактичних надходженнях складає 64,9%; 30,2%. Податок на нерухомість та інші податки і збори не впливали на доходи бюджету.

Таблиця 2.1 – Бюджет сільської ради (тис. грн.)

	2017	2018	2019
<i>Доходи місцевого бюджету всього, в т.ч.</i>	10948,53	12860,7	11667,35
Доходи, що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів	6848,30	11123,0	9442,95
Субвенція	1459,7	1737,7	2224,4
<i>Видатки місцевого бюджету, в т.ч.</i>	10948,53	14802,2	11667,35
Поточні	10948,53	999,08	9838,660
Капітальні	-	4811,4	1828,690
орган місцевого самоврядування	1134,830	1539,1	2144,04
Освіта	2244,390	3754,4	4604,06
Культура	518,200	1632,7	966,48
Житлово-комунальне господарство	1436,180	2551,8	1367,87
Інші	5614,930	5324,2	2584,9

Найважливіші висновки із соціологічного дослідження:

Методологія дослідження

Для розробки стратегії соціально-економічного розвитку були проведені дослідження щодо умов життя місцевого населення та якості наданих їм публічних послуг у громаді. Анкетування проходило випадковим чином серед домашніх господарств за умови сумлінного віднесення усіх членів домогосподарств до заповнення анкет. До вибірки увійшло 160 домогосподарств. Дослідження мало репрезентативний характер для усієї громади.

Згідно проведених досліджень були виявлені моменти, яким потрібно приділити особливу увагу при розробці стратегії розвитку територіальної громади:

1. Згідно структури населення, де 18% мешканців це діти та підлітки віком до 18 років, є висока потреба в освітніх послугах. При збереженні демографічних показників у найближчі роки ця проблема потребує вирішення з боку місцевої влади шляхом підтримки позашкільних та шкільних закладів освіти.

2. При нерівномірному співвідношенні активного населення до людей похилого віку у кожному населеному пункті громади необхідно спрямувати зусилля на попередження змін в структурному та функціональному призначені, з якими зіткнуться населені пункти у майбутньому при старінні населення.

3. Проводити роботу по підвищенню активності в громаді серед мешканців та долученню їх до участі у процесах розробки та ухвалення рішень, спрямованих на розвиток громади шляхом проведення відповідних семінарів, тренінгів, круглих столів.

4. Попереджувати міграцію населення з території громади шляхом підвищення економічного та соціального рівня життя за рахунок підтримки малого та середнього бізнесу серед мешканців громади, залучення потенційних інвесторів для створення нових виробництв на території громади та створення нових робочих місць.

5. Одним з найважливіших чинників, що формує бажання для проживання в територіальній громаді – це питання безпеки у громадських місцях. Тому потрібні кроки, які дали б змогу мешканцям відчувати себе ще безпечніше і комфортніше на території громад шляхом поліпшення та модернізації вуличного освітлення, проведення ремонту та відновлення транспортних шляхів, перехідних тротуарів, удосконалення системи реагування на надзвичайні ситуації, їх попередження і ліквідації та інше.

6. Екологічний стан довкілля є також проблемою, яка турбує мешканців громади, тому при формуванні програм соціального-економічного розвитку

громад потрібно звернути увагу на заходи, спрямовані на відновлення та посилення системи з управління природоохоронною діяльністю для запобігання екологічним ризикам та сприяння відновленню довкілля. Запровадити на території громади систему сортування твердих побутових відходів. Проводити освітні заходи серед мешканців територіальної громади по підвищенню їх відповідальності за стан довкілля та інформувати про обов'язки самих мешканців діяти екологічно свідомо.

7. Направити зусилля на створення різних форм цікавого проведення вільного часу для дітей та молоді. Незадовільна ситуація з додатковими послугами для дітей і молоді негативно впливає на якість життя у громаді. Вона може стати причиною міграції. Тому потреби й очікування дітей та молоді мають стати важливим вихідним пунктом для проектування заходів, спрямованих на розвиток громади.

8. Соціальна політика і сфера охорони здоров'я, по відгукам мешканців громади, знаходиться на середньому рівні. Тому потрібно розглянути можливості громади по розвитку інфраструктури системи охорони здоров'я. В сфері соціальної політики створювати заклади/соціальні служби для надання соціальних послуг відповідно до потреб громади та спрямувати зусилля на перехід від надання соціальних послуг на базі інституцій/закладів до їх надання у громаді за місцем проживання, у сім'ї.

9. Питання, пов'язані зі сферою культури, спорту і відпочинку в громаді, потребують детального аналізу відносно діяльності будинків культури, можливостей займатися спортом, а також наявність місць, в яких дорослі могли би проводити вільний час поза домом (наприклад: клуби, світлиці, кав'ярні тощо). Спрямувати зусилля на виправлення ситуації шляхом громадських обговорень, збору пропозицій та знаходження шляхів по їх реалізації.

Таким чином, місцеві органи влади провели належну оцінку соціально-економічного стану територіальної громади. Крім оцінки фактичного стану на основі статистичних даних, ними була проведена робота по виявленню потреб серед населення шляхом анкетування та опитування, що дозволило виявити

соціальне і економічне становище та потреби мешканців громади. Регулярне проведення актуалізації такої інформації дозволить органам місцевого самоврядування більш зважено підходити до процесу планування програм соціально-економічного розвитку територіальної громади та якісно формувати коротко- та довгострокові дії з їх реалізації.

2.2 Оцінка ефективності планування програми соціально-економічного розвитку територіальної громади

Нами пропонується розглянути програму економічного і соціального розвитку Світлівської сільської ради Добропільського району Донецької області на 2019 рік, яка була розроблена виконавчим комітетом за участю установ, підприємств і організацій усіх форм власності відповідно до Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» та статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» з урахуванням пріоритетних напрямків діяльності сільської ради на 2019 рік [5].

Законодавчою та нормативно-правовою основою розроблення Програми є: наказ Міністерства регіонального розвитку від 30 березня 2016 р. № 75 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади», Стратегія розвитку Донецької області на період до 2020 року, затверджена розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово – цивільної адміністрації від 21 червня 2016 р. № 498, план заходів з реалізації у 2018-2020 роках Стратегії розвитку Донецької області на період до 2020 року, затверджений розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово – цивільної адміністрації від 27 січня 2017 р. № 90 [25].

Програму розроблено на основі комплексного аналізу демографічної ситуації, стану використання природного, виробничого та трудового потенціалу, конкурентоспроможності економіки, оцінки рівня розвитку

економіки і соціальної сфери, з урахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх політичних, економічних та інших факторів.

Відповідно до оцінки тенденцій соціально-економічного розвитку Світлівської сільської ради та наявних проблем, у Програмі були визначені цілі та завдання соціальної та економічної політики ради на 2019 рік (додаток А):

- забезпечення стабільної соціально-політичної ситуації на території ради;
- вирішення питань зі зверненнями громадян, в тому числі прибувших з зони проведення АТО до сільської ради, породжені економічними та соціальними факторами;
- забезпечення охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів;
- забезпечення розвитку національної культурної спадщини та традицій;
- стимулювання здорового способу життя, подальшого розвитку фізичного, інтелектуального, духовного потенціалу населення;
- забезпечення подальшого розвитку сільського господарства;
- подальше удосконалення земельних відносин на основі нового земельного Кодексу;
- збереження рівня доходів населення, пом'якшення ситуації на ринку праці в селі, забезпечення соціального захисту найбільш вразливих верств населення;
- надійне функціонування систем життєзабезпечення населення, реформування і розвиток житлового та комунального господарства;
- підвищення рівня соціальних стандартів і якості послуг, які безпосередньо надаються населенню, удосконалення діяльності та матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я, соціального захисту, розвиток освіти, створення належних умов для всебічного та повноцінного розвитку дітей, відродження культурних і просвітницьких традицій;
- спрямування наявних ресурсів на соціальне відродження сел та підвищення доходів мешканців сел, створення умов для розвитку аграрного сектору;

- активізація інвестиційної діяльності, продовження реконструкції та поточного ремонту об'єктів життєзабезпечення, розвиток та відновлення мережі сільських доріг, розв'язання екологічних проблем.

Програма включає в себе комплексну систему завдань та засоби їх виконання у 2019 році для розв'язання соціальних і економічних проблем розвитку населених пунктів Світлівської сільської ради.

Заходи Програми фінансуються за рахунок коштів бюджету сільської ради, субвенцій з державного бюджету, коштів підприємств.

Головною метою Програми є підвищення життєвого рівня населення Світлівської сільської ради, всебічний розвиток особистості за рахунок стійкого економічного зростання, закріплення позитивних тенденцій минулих років до зростання обсягів виробництва в галузях економіки, поліпшення ситуації в сільському господарстві, фінансова стабілізація, досягнення зрушень в соціальній сфері.

Пріоритети та цілі Програми соціального і економічного розвитку Світлівської сільської ради у 2019 році були спрямовані на стійке зростання економіки громади і забезпечення її збалансованості, формування активного та взаємовідповідального громадського суспільства, забезпечення безпечного та комфортного сільського середовища, забезпечення високого рівня життя населення та формування сприятливих умов для суспільної та господарської діяльності. Для визначення проблем, що виникають перед громадою на шляху до її розвитку та виявленню можливих перспектив розвитку, виконавчий комітет Світлівської сільської ради здійснив SWOT – аналіз (таблиця 2.2). Необхідність проведення аналізу полягала в тому, що він дозволяє об'єктивно оцінювати можливості розвитку громади в перспективі, виявляє слабкі та сильні сторони громади. Висновки, зроблені на підставі проведеного аналізу, дозволяють розробити ефективні заходи щодо попередження проблем, які можуть виникнути в процесі розвитку громади, та дають підстави по визначенню потенційних можливостей в процесі розробки Програми соціального і економічного розвитку.

Таблиця 2.2 – SWOT – аналіз розвитку території

Сильні сторони	Слабкі сторони
Великий достатній запас природного капіталу	Недостатнє фінансування і підтримка інфраструктури села зі сторони держави
Наявність достатньої мережі соціальних об'єктів	Незадовільний стан окремих приміщень та об'єктів соціальної сфери
Наявність інфраструктури транспорту та зв'язку, комунальних мереж	Значна зношеність комунальних мереж
Достатня кількість людей працездатного віку, що мешкає на території громади, для формування трудового капіталу	Від'ємний природний приріст населення
Вигідне географічне розташування села	Незадовільний стан окремих асфальтованих і гравійних доріг, слабе транспортне сполучення
Відносно сприятлива екологічна обстановка	Не вирішена проблема утилізації відходів, забезпечення населення якісною питною водою
Активно проходить процес формування громадянського суспільства	Відсутність норм соціальної відповідальності
Розроблена довгострокова Стратегія розвитку громади	Мала кількість активного населення
Збереження національних традицій та багате історичне минуле	Слабка матеріальна база для розвитку культури
Високий рівень освіченості	Недостатня кількість високооплачуваних робочих місць на селі
Можливості	Загрози
Залучення інвестицій (державних, іноземних, приватних)	Політична нестабільність в державі
Зростання наявних річних доходів населення на 1,5% при 5% річного росту інфляції	Старіння населення
Розвиток сільського зеленого туризму та агроекологічного поселення	Недостатня кількість державних коштів для розвитку села
Наявність місцевих, державних та регіональних програм для розвитку села	Відсутність цільового кредитування і дотаційності сільського господарства
Розвиток кооперативного руху на селі	Відсутність матеріальної бази та недосконалість законодавства для розвитку кооперації
Створення фонду землі комунальної власності	Створення Земельного банку України
Створення високооплачуваних робочих місць в селі	Політична та фінансова нестабільність
Активна підтримка міжнародних організацій	Економічна криза
Вступ України в Євросоюз	Згорання реформ

Отже, на прикладі програми соціально-економічного розвитку Світлівської сільської ради, нами досліджено та з'ясовано, що керівництво громади використало усі наявні інструменти законодавчого характеру та прийняло до уваги методичні рекомендації, необхідні для розробки Програми.

Ними було проведено роботу по створенню стратегії розвитку громади шляхом аналізу соціально-економічного стану громади та соціологічних досліджень. Крім того, було прийнято до уваги Стратегію розвитку Донецької області на період до 2020 року, а також здійснено роботу по створенню SWOT – аналізу розвитку території. Для реалізації вказаної програми було розраховано бюджетні плани та з'ясовано основні джерела фінансування програми соціально-економічного розвитку громади.

В подальшому, заходи програми соціально-економічного розвитку Світлівської сільської ради з методологічної точки зору були ефективними та виконано досить добре, оскільки при плануванні Програми керівництво територіальної громади спиралось не тільки на наявні проблеми в громаді, а й брало до уваги статистичні дані та економічні показники розвитку. Водночас, при обмеженості ресурсів кадрового характеру та досвіду комплексного і всебічного розгляду виявлених проблем, наразі Програма здебільшого має формалізований вигляд, так як закладені у ній цілі та завдання, що сформульовані в загальному сенсі, не надають чіткого розуміння того, як саме їх впровадження буде впливати в подальшому на розвиток громади в цілому і, в кінцевому результаті, яких саме якісних показників прагне досягти керівництво громади їх втіленням.

2.3 Основні проблеми в розробці та реалізації програми соціально-економічного розвитку територіальної громади

Основні проблеми, з якими стикаються керівники територіальних громад при розробці програм соціально-економічного розвитку, стосуються здебільшого формування стратегії розвитку громади та цілей, яких вони бажають досягти при її втіленні. Не маючи основи стратегічного характеру по розвитку громади, формування цілісної та якісної програми розвитку стає неможливим. Без стратегії розвитку, заходи якої будуть закладатися в програму соціального розвитку, вона стає просто набором незв'язаних між собою дій, які вирішують лише тимчасові проблеми, що виникають в громаді, і не вирішують

стратегічну задачу по створенню умов для сталого розвитку громади та формуванню її фінансової спроможності.

Для формування повноцінної стратегії керівництво громади повинно спиратися не тільки на власний досвід та надані методичні рекомендації і законодавчі акти, але й проводити дослідження соціально-економічного характеру серед населення громади, ініціювати та проводити громадські обговорення з питання формування стратегії розвитку, долучати до цих обговорень представників бізнесу та громадських організацій, які ведуть свою діяльність на території громади. Таким чином, буде розглянуто усі проблемні питання, які стоять перед громадою і вирішення яких створить передумови для сталого розвитку громади та її фінансової спроможності.

Після формування стратегії наступним етапом стає питання по розробці програми соціально-економічного розвитку. Тут виникають проблеми іншого характеру, при вирішенні яких керівництво територіальної громади повинно проявляти політичну волю. Суть цих проблем полягає в тому, що, як правило, самими проблемними питаннями в громаді є питання соціального характеру, тобто проблеми з водопостачанням, вуличним освітленням, ремонтом закладів освіти та медицини, благоустрою території та інше. Відтак, направляючи доходи бюджету на вирішення соціальних проблем, є певна загроза стагнації економічного сектору громади, оскільки не вирішуються проблеми зі створенням нових виробництв та підприємств і, як наслідок, створенням нових робочих місць. Внаслідок чого виникає загроза по збільшенню в довгостроковому періоді видаткової частини бюджету на утримання соціальної інфраструктури та соціальні заходи при тому ж самому рівні доходів в місцевий бюджет, що був в минулі періоди, або його зменшенню через падіння доходів мешканців громади та їх міграцію внаслідок відсутності роботи. Крім того, якщо програми соціального характеру можуть бути реалізовані достатньо в короткі терміни, то програми економічного характеру, як правило, є довготривалими і результати від їх втілення проявляються з часом, що також негативно може сказатися на громаді, оскільки мешканці громади з причин

соціальних також можуть почати мігрувати в інші міста, де рівень соціального забезпечення буде вище.

Отже, керівництво громади повинно знаходити баланс між реалізацією соціальних та економічних програм. Для вирішення цієї дилеми необхідно створити умови, при яких територія громади стане інвестиційно привабливою для потенційних інвесторів.

Ще одна проблема, яка виникає у керівництва громади при реалізації соціально-економічної програми, це фінансування для її втілення.

Як правило, при розробці програми територіальні громади беруть період 1-2 роки в короткостроковому періоді і до 5-10 років у довгостроковому, тоді як формування та реалізація місцевого бюджету обумовлена бюджетним періодом строком в один рік.

Також, недостатність навичок для розроблення прогнозів на наступний період не дозволяє органам місцевого самоврядування забезпечити передбачуваність бюджетних надходжень і видатків, розробляти ефективні управлінські рішення для зниження негативних тенденцій у бюджетній сфері, що, у свою чергу, не дає змоги робити прогноз виконання бюджетів наступних років більш прогнозованим, таким чином ставлячи під загрозу виконання соціально-економічної програми територіальної громади, розробленої більш ніж на один рік.

Висновки до 2 розділу

Підводячи підсумки оцінки стосовно спроможності органів місцевого самоуправління до формування Стратегії розвитку територіальних громад та розробки програм соціально-економічного розвитку громад, можна визначити в даному випадку, що вони мають доволі велику базу з нормативно-правових актів з методологію по їх формуванню. Після розробки стратегії сама програма соціально-економічного розвитку була спрямована на наступні цілі:

- збереження рівня доходів населення, пом'якшення ситуації на ринку праці в селі, забезпечення соціального захисту найбільш вразливих верств населення;

- забезпечення подальшого розвитку сільського господарства;
- надійне функціонування систем життєзабезпечення населення, реформування і розвиток житлового та комунального господарства;
- активізація інвестиційної діяльності, продовження реконструкції та поточного ремонту об'єктів життєзабезпечення, розвиток та відновлення мережі сільських доріг, розв'язання екологічних проблем та інше.

Тобто дана програма декларує цілі, але не вказує, шляхом чого та за який рахунок вони будуть виконані. В програмі не обумовлені строки початку процесів виконання цілей, на кого покладено виконання задач по їх втіленню та яким чином і ким буде проведено контроль за їх реалізацією. Не запропоновано методи моніторингу по виконанню поставлених задач та можливості по якісному та кількісному виконанню.

Якщо стратегія розвитку є документом, що окреслює стратегічне бачення процесу розвитку, і в цьому документі прописуються проблеми, які постають перед громадою, черговість та можливість їх вирішення в часі, а також цілі, яких планується досягнути на момент її реалізації, то програма соціально-економічного розвитку – це документ, який повинен вказувати, яким чином в поточному періоді будуть виконуватися цілі, що були окреслені в стратегії, і які наслідки очікуються від виконання тієї чи іншої прописаної в програмі задачі в подальшому.

Все це призводить до того, що для реалізації програми органи місцевого самоуправління, як виконавці, не мають чітких орієнтирів по її виконанню та цілісної картини розвитку для територіальної громади відносно як стратегії, так і часу. Таким чином, якщо програми, які направлені на соціальну сферу виконуються, то питання економічного характеру так і залишаються декларативними, як, наприклад, створення нових робочих місць та активізація інвестиційної діяльності.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ РОЗРОБКИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

3.1 Формування інвестиційної привабливості територіальної громади для поліпшення бізнес – клімату регіону

Ефективний розвиток економіки будь якої територіальної громади в багатьох випадках залежить від фінансової спроможності та величини інвестиції, що можна залучити на цю територію, для створення та розширення виробничих потужностей, їх модернізацію та розвиток соціальної інфраструктури.

Складовою частиною економічної політики є інвестиційна політика, яку можна здійснювати на різних рівнях управління, та за рахунок неї вирішувати різні цілі і завдання.

Надання територіальним громадам більшої самостійності і повноважень в питаннях розвитку своєї громади, вимагає від органів місцевого самоврядування більшої відповідальності при впровадженні та реалізації інвестиційних програм. Тим самим перед органами місцевого самоврядування постає завдання у формуванні і підтримці сприятливого інвестиційного клімату.

Перший етап розвитку місцевого самоврядування в Україні почався з моменту проголошення Незалежності України та, внаслідок чого, переходу до ринкової економіки. Другий етап розвитку місцевого самоврядування було розпочато зі старту реформи децентралізації у 2014 році.

Серед основних проблем, що постають перед реформуванням місцевого самоврядування, найбільш значущими є фінансова неспроможність територіальних громад та економічна відсталість, адже місцеве самоврядування – це не тільки право, а й обов'язки по реальній спроможності територіальних громад самостійно і під свою відповідальність вирішувати питання місцевого

значення. Тільки маючи необхідну кількість фінансових та матеріальних ресурсів органи місцевого самоврядування зможуть виконувати покладені на них функції. Таким чином, неодмінною умовою для здійснення місцевого самоврядування є достатність власних коштів. Дефіцит необхідних матеріальних і фінансових ресурсів не тільки негативно впливає на інвестиційну діяльність органів місцевого самоврядування, а й ставить під сумнів спроможність виконання ними своїх обов'язків та обмежує їх інвестиційні можливості [8].

В питаннях фінансової спроможності місцевого самоврядування потрібно приділяти більше уваги не стільки на надання фінансової допомоги таким територіальним громадам, а й на самостійне формування власної фінансово-економічної бази, яка би дозволила реалізовувати функції, покладені на місцеві органи влади та вирішувати власні завдання. Для створення таких передумов велике значення має розвиток інвестиційного потенціалу місцевого самоврядування для зміцнення матеріально-технічної бази територіальних громад, та, як наслідок, розвиток фінансово-економічної спроможності.

Для створення сприятливих інвестиційних умов інвестиційна діяльність органів місцевого самоврядування у територіальній громаді може здійснюватися у вигляді капітальних вкладень. Непрямий спосіб таких капітальних вкладень здійснюються шляхом: встановлення суб'єктам інвестиційної діяльності пільг зі сплати місцевих податків; захистом інтересів інвесторів; наданням суб'єктам інвестиційної діяльності пільгових умов користування землею та іншими природними ресурсами, які знаходяться у власності територіальної громади та не суперечать чинному законодавству; розширення використання коштів населення та інших позабюджетних джерел фінансування житлового будівництва і будівництва об'єктів соціально-культурного призначення [26, с. 6].

Пряма участь органів місцевого самоврядування в інвестиційній діяльності, здійснюваної у вигляді капітальних вкладень, відбувається шляхом: розроблення, затвердження та фінансування інвестиційних проєктів; випуск

муніципальних позик відповідно до чинного законодавства; залучення в інвестиційний процес тимчасово призупинене і законсервоване будівництво об'єктів, що знаходяться у власності в місцевих органах влади, розміщення коштів місцевих бюджетів для фінансування інвестиційних проєктів у порядку, передбаченому законодавством України.

Усім суб'єктам інвестиційної діяльності, в межах своїх повноважень, органи місцевого самоврядування можуть надавати гарантії по забезпеченню рівних прав при здійсненні інвестиційної діяльності, гласність в обговоренні інвестиційних проєктів та стабільність прав суб'єктів інвестиційної діяльності.

Ринкове середовище завжди потребує проводити політику щодо диверсифікації джерел інвестування, пошуку нових методів залучення інвестицій, проведення обумовлених внутрішніми та зовнішніми факторами змін до інвестиційної політики регіону, що потребує активної участі органів місцевого самоврядування.

Вітчизняна економіка має низку невирішених проблем, які негативно впливають на інвестиційний клімат та регіональний розвиток, а саме: неефективна економічна та інвестиційна політика держави, яка породжує тіньовий сектор економіки; зношеність основного капіталу; правова та політична нестабільність; високий рівень корупції; податкове навантаження на інвестиційний капітал та низька ефективність господарювання; відсутність розвиненої інфраструктури інвестиційного ринку; відсутність цивілізованого ринку землі [26, с.11].

Певні висновки щодо інвестиційної діяльності з'являються при аналізі інвестиційних процесів в різних регіонах. Насамперед, це низька активність цих процесів через малі можливості та повноваження органів місцевого самоврядування і недостатню кількість професійних кадрів по супроводу і управлінню інвестиціями на місцях.

Таким чином, для створення умов по знаходженню інвестора пропонується проведення наступних заходів:

- проведення повної інвентаризації всього майна і ресурсів громади;

- проведення заходів по інформуванню та обговоренню в громаді можливих перспектив розвитку;
- початок реальної підтримки вже існуючого місцевого підприємництва;
- участь у різних інвестиційних форумах та проведення активної інформаційної політики по запрошенню потенційних інвесторів.

Регіональна інвестиційна політика в європейських країнах свідчить про те, що така успішна діяльність сприяє всебічному відродженню життєдіяльності громад насамперед там, де державні органи податковими чи кредитними ресурсами стимулюють ці процеси на місцях. Так, зарубіжна практика формування інвестиційної політики в регіоні свідчить, що до функцій держави (відповідних урядових організацій) належить сприяння координації управління регіональною програмою і створення ефективного механізму її реалізації [27, с.145].

За кордоном інвестиційна політика регіону є фактором стабілізації економіки, де кількість і глибина економічних та соціальних проблем, які вимагають свого вирішення, настільки велика, що єдиним можливим шляхом досягнення поставлених реформами цілей є поступовий і систематичний рух на шляху побудови нового інвестиційного механізму в умовах розвитку ринкових відносин [27, с.151].

В економічній ситуації, що склалась зараз в Україні, спостерігаються постійні коливання в сфері виробництва, деякі галузі демонструють спад виробництва, а подекуди і перевиробництва, що обумовлено зношеністю основних фондів, відсутністю інновації та професійних кадрів, старою модель управління бізнес - процесами і, як наслідок, падінням попиту на продукцію і закриттям підприємств. Таким чином, стає зрозумілим, що залучення інвестиційних коштів є головним, а часто єдиним засобом відновлення виробничих процесів та залучення коштів до фінансової системи регіонів. Однак слід розуміти, що невирішеність владно-організаційних передумов знижує успішність цього процесу, оскільки не надає гарантій та зрозумілої інвестиційної політики регіону для потенційних інвесторів.

У багатьох країнах Європи на сьогодні є популярним створення економічних об'єднань, що складаються з представників державних та регіональних органів влади і місцевого бізнесу. Така кооперація співучасників інвестиційного процесу, в якому представники місцевого бізнесу і органи державної та місцевої влади своїми коштами гарантують зовнішньому інвестору успішність процесу, зокрема зменшуючи його фінансове навантаження, призводить до позитивних наслідків в економіці регіонів.

На сьогодні в зарубіжній практиці формування і реалізації інвестиційної політики регіону одним із важливих джерел фінансування будівництва на місцевому рівні є випуск муніципальних облігацій. Привабливість муніципальних облігацій для інвесторів полягає у тому, що дохід з них, як правило, не обкладається федеральним податком. Окрім того, для резидентів (жителів регіону) облігації, випущені владою регіону або муніципалітетами, звільняються також від місцевих податків [28]. Таким чином, інвестиційна політика, яка об'єднувала законодавчі та фінансово-економічні стимули, сприяла розвитку депресивних регіонів в країнах Заходу, піднесенню міських і сільських територій, дозволила провести реконструкцію та модернізацію соціальної інфраструктури в містах та посприяла вирішенню соціально-економічних та екологічних проблем.

Тим самим, узявши до уваги зарубіжний досвід в питаннях регулювання і стимулювання інвестицій на регіональному рівні, необхідно його використовувати для розвитку, стабілізації та зміцнення економічної системи регіонів України.

Майже в кожній країні Європи створено режим з питань регулювання інвестиційної діяльності, який безпосередньо впливає на рівень інвестиційної привабливості країни та регіонів. Не останню роль у формуванні інвестиційної привабливості регіонів відіграють органи місцевого самоврядування, в яких створені спеціалізовані організації або органи влади, на які покладено повноваження управління інвестиційними процесами в регіоні, від діяльності яких залежить ефективність реалізації інвестиційної політики [29, с.238].

Підвищення інвестиційної діяльності сприяє підйому та розвитку економіки, росту податкових надходжень до місцевих бюджетів, які в подальшому йдуть на вирішення соціально-економічних проблем. За рахунок інвестицій створюються нові підприємства та додаткові робочі місця, розширюються виробництва, забезпечується освоєння та вихід на ринок нових видів товарів і послуг.

Інвестиційна діяльність на рівні муніципалітетів – це вкладення інвестицій або інвестування в соціально-економічну систему муніципалітету, що полягає у здійсненні практичних дій з метою отримання економічної вигоди, соціального та екологічного ефекту [30].

Для ефективного розвитку муніципалітету необхідна активна державна інвестиційна політика, яка направляє діяльність органів місцевого самоврядування щодо залучення та стимулювання інвестиційного процесу для вирішення питань соціально-економічного розвитку. Інвестиційна політика муніципалітету повинна бути розроблена на базових принципах, які визначають цілеспрямованість, науковість, багатоваріантність, комплексність, адаптивність, ефективність, баланс інтересів, гласність та легітимність [29, с.112].

При постійній необхідності в підвищенні рівня соціально-економічного розвитку муніципальні органи через недостатність фінансових ресурсів стають дуже зацікавленими у залученні інвестицій та підвищенні інвестиційної привабливості території.

З метою підвищення інвестиційної привабливості територіальних громад та створення умов по залученню додаткового фінансування території необхідно вирішити такі завдання:

- сформувати сприятливий інвестиційний клімат;
- визначити та почати розвиток інфраструктури, необхідної для інвестиційної діяльності;
- визначити напрямки інвестицій у наукомісткі високотехнологічні галузі;
- забезпечити інформаційну, кадрову підтримку;

- провести заохочення підприємств, які здійснюють модернізацію і інноваційну діяльність;
- сформувати інвестиційний імідж за допомогою участі в інвестиційних виставках, семінарах, конференціях;
- забезпечити фінансування з державного та місцевого бюджету на перепідготовку і підвищення кваліфікації фахівців, що володіють навиками маркетингу та менеджменту [30].

На рівні регіону повинна бути створена така модель інвестиційної політики, при якій буде закріплена максимальна кількість спонукальних та заохочувальних механізмів, як для вже існуючих підприємств в регіоні, так і для потенційних інвесторів.

Позитивний вплив на інвестиційну діяльність також дає розвинене законодавство та активна державна інвестиційна політика, яка повинна мати правове регулювання та регламентацію.

Таким чином, втілення вищезазначених заходів в значної мірі може підвищити привабливість територіальних громад для інвесторів, надасть підтвердження їх надійному економічному становищу, посилить стабільність соціально-економічної ситуації, стане запорукою для залучення додаткових інвестицій. Активізація інвестиційної діяльності в територіальних громадах зміцнить їх економічний стан, надасть поштовх для збільшення кількості суб'єктів малого та середнього бізнесу на цій території, що допоможе в досягненні сталого соціально-економічного розвитку, а відтак, призведе до підвищення рівня життя населення.

3.2 Оптимізація бюджетних видатків при виконанні програм соціально-економічного розвитку територіальних громад

Стійкою тенденцією вітчизняної і зарубіжної практики є зростання бюджетних видатків, що пов'язано із зростанням попиту на послуги та соціальні блага та збільшенням витрат на їх забезпечення. При впровадженні реформи децентралізації передбачається зміна бюджетних відносин за умови

поширення відповідальності збоку місцевих органів самоврядування для забезпечення сталого розвитку адміністративно-територіальних одиниць, постає актуальність в питанні оптимізації видатків місцевих бюджетів, перспективи вирішення пов'язаних з цим проблем та виявлення додаткових джерел фінансування місцевих бюджетів.

В умовах здійснення реформи децентралізації в Україні та змін в бюджетних відносинах на місцевому рівні важливим є визначення проблем та напрямів оптимізації видатків місцевих бюджетів для забезпечення сталого розвитку територіальних громад [31, с. 26].

Одним із наявних факторів успішності від реалізації реформи децентралізації в Україні є зміцнення фінансової незалежності територіальних громад, що, в свою чергу, повинно привести к посиленню відповідальності місцевих органів самоврядування за прийняті рішення у сфері управління місцевим бюджетом та забезпечити їх фінансову спроможність відповідністю між доходами та видатками місцевих бюджетів.

Головною проблемою для органів місцевого самоврядування на етапі модернізації бюджетних відносин стало формування оптимального бюджету для забезпечення спроможності у реалізації стратегічних напрямків розвитку підконтрольних їм адміністративно-територіальних одиниць. Здебільшого, це пов'язано з неефективним плануванням видаткової частини місцевих бюджетів у контексті її оптимізації [32, с.204-209].

Слід зазначити, що сутність видатків місцевих бюджетів визначається як сукупність економічних відносин, що виявляється в суспільстві у зв'язку з перерозподілом валового внутрішнього продукту і використанням бюджетних ресурсів на місцевому рівні з метою виконання як делегованих, так і власних повноважень, покладених на органи місцевої влади, для забезпечення суспільного добробуту на підвідомчій території [31, с. 67]. Отже, видатки бюджету – це кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом [33].

Однак, до видатків бюджету, згідно Бюджетного кодексу України, не належать такі витрати: погашення боргу; надання кредитів із бюджету; розміщення бюджетних коштів на депозитах; придбання цінних паперів; повернення надмірно сплачених до бюджету сум податків і зборів та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування; компенсація частини суми штрафних (фінансових) санкцій, що перераховується покупцям (споживачам) за рахунок штрафних (фінансових) санкцій, застосованих органами, що контролюють справляння надходжень бюджету, за наслідками проведеної перевірки за зверненням або скаргою покупця (споживача) про порушення платником податків установленого порядку проведення розрахункових операцій. Таким чином, витрати бюджету – це видатки бюджету, надання кредитів із бюджету, погашення боргу та розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів [34].

Основним призначенням бюджетних видатків є фінансування видатків соціального характеру, забезпечення вирішення питань, пов'язаних з регулюванням економічних процесів та їх розвитком, посилення інвестиційного складника бюджету, стимулювання зацікавленості у здійсненні ефективного управління бюджетом. Регулювання бюджетних відносин у сфері бюджетного забезпечення виконується згідно класифікатору видатків бюджету, а саме: програмна класифікація, відомча класифікація, функціональна класифікація, економічна класифікація [35]. Склад та структура видатків бюджету визначають його роль у здійсненні сталого розвитку підвідомчих територій.

Кабінет Міністрів України ухвалив Концепцію застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі, яку закріплено такими нормативно - правовими документами як: Бюджетний кодекс України, Стратегія розвитку системи управління державними фінансами [36], Наказ Міністерства фінансів України від 26 серпня 2014 р. № 836 «Про деякі питання запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів» [37] та ін. Програмно-цільовий метод почали використовувати для проведення бюджетування в Україні з вересня 2002 року.

Програмно-цільовий метод бюджетування передбачає виявлення і аналіз наявних проблем для усунення загроз і ризиків у процесі розроблення та впровадження стратегічних планів розвитку підвідомчих територій [38, с. 66]. Метою запровадження програмно-цільового методу в Україні є встановлення безпосереднього зв'язку між виділенням бюджетних коштів та результатами їх використання. Запровадження програмно-цільового методу бюджетування передбачає [39]:

- забезпечення прозорості бюджетного процесу та підвищення рівня контролю за результатами виконання бюджетних програм;
- здійснення оцінки діяльності учасників бюджетного процесу щодо досягнення поставлених цілей та виконання завдань, а також проведення аналізу причин неефективного виконання бюджетних програм;
- упорядкування процесу формування і виконання бюджетних програм шляхом чіткого розмежування відповідальності за реалізацію кожної бюджетної програми між визначеними головними розпорядниками бюджетних коштів та відповідальними виконавцями бюджетних програм;
- посилення відповідальності головного розпорядника бюджетних коштів за виконання бюджетних програм визначеній меті його діяльності, а також за фінансове забезпечення бюджетних програм і результати їх виконання;
- підвищення якості розроблення бюджетної політики, ефективності розподілу і використання бюджетних коштів.

Впровадження програмно-цільового методу на своїй меті повинно було забезпечити оптимізацію видатків місцевих бюджетів та ефективність управління бюджетом. Але, аналіз практики при формуванні та виконанні видаткової частини місцевих бюджетів показує існування проблем, без вирішення яких програмно-цільовий метод не дає належних результатів, а саме:

- неналежна робота по розробці планів та стратегій, спрямованих на розвиток територій та в наближенні поставлених цілей та напрямків здійснення видатків місцевих бюджетів;

- оптимізація видатків через велику їхню частку на соціальне спрямування у напрямку дотримання фінансових нормативів, посилення фінансового менеджменту бюджетних установ та збільшення капітальних витрат [40, с. 67].

За період реалізації реформи децентралізації аналіз показників виконання видаткової частини місцевих бюджетів України показує зростання обсягів, переданих до місцевих бюджетів видатків, у декілька разів. До переданих видатків, що увійшли у видаткову частину місцевих бюджетів, відносяться:

- оплата комунальних послуг та енергоносіїв у закладах охорони здоров'я і освіти та утримання державних закладів Міністерства охорони здоров'я;
- заробітна плата непедагогічного персоналу та інші видатки освіти;
- питання фінансування пільгового проїзду та професійно-технічних училищ.

Усі ці видатки лише частково були компенсовані місцевим бюджетам у вигляді додаткової дотації та субвенції.

Отже, наразі дієвого універсального способу з оптимізації видаткової частини, на жаль, не має, а сучасні дослідження вітчизняних науковців мають саме загальні рекомендації, які можуть надати результат тільки в ідеальних умовах. В умовах же нашої країни з нестабільними «правилами гри», як в політичному, так і законодавчому полі, це є складна робота. Однак, при розробці соціально-економічної програми розвитку територіальної громади всеж таки слід приділяти більше уваги тим напрямкам, де за рахунок капітальних видатків можливо в майбутньому знизити видаткову частину, наприклад:

- капітальні видатки в енергозберігаючі технології, утеплення адміністративних будівель, закладів освіти та медицини;
- закриття недоукомплектованих шкіл та садочків з організацією перевезення учнів до інших шкіл;

- використання енергозберігаючої технології або технології зеленої електроенергії для освітлення вулиць та інших заходів, які в майбутньому можуть зняти навантаження з видаткової частини бюджету.

Водночас, в кожному конкретному випадку, для кожної територіальної громади рецепт оптимізації видаткової частини бюджету може бути свій. Тому органам місцевого самоврядування потрібно більше приділяти уваги тим напрямкам, за рахунок яких можна цю оптимізацію зробити без втрати по забезпеченню громади якісними соціальними послугами та включати їх в програму соціально-економічного розвитку територіальної громади [41].

Проводячи оптимізацію видаткової частини бюджету, слід приділити увагу додатковим джерелам фінансування капітальних видатків, якими можуть виступати дотації та субвенції з обласного чи державного бюджету, грантові програми міжнародних організацій, кошти підприємств, розташованих на території громади. Наприклад, можна зняти навантаження на місцевий бюджет за рахунок співпраці з місцевими громадськими організаціями або підприємцями надавши їм в оренду за мінімальну плату приміщення комунальної власності, які не використовуються, а утримуються за бюджетні кошти, для проведення занять з танців або створення клубу мистецтв для дітей та підлітків.

Оптимізація видаткової частини бюджету територіальної громади повинна, по - перше, бути спрямована не стільки на зниження рівня соціальних послуг для населення громади, скільки на концентрацію першочергових та необхідних видатків для забезпечення життєдіяльності громади, виконання мінімальних потреб при обмеженості фінансових ресурсів. По - друге, кошти, що вивільняються в процесі оптимізації видаткової частини, потрібно спрямовувати на інвестиційні цілі для реалізації проектів, які згодом дадуть економічні ефекти або додаткові надходження до бюджету у вигляді податків, ренти (підтримка малого та середнього бізнесу, залучення крупного бізнесу для реалізації інвестиційних проектів, створення додаткових робочих місць та т.і.), або зниження видаткової частини бюджету у вигляді збереження коштів у

майбутньому (проведення модернізації вуличного освітлення, впровадження енергозберігаючих технологій, передача деяких видів комунальних послуг на аутсорсінг та інше). При нехтуванні питанням оптимізації бюджетних видатків на початку формування фінансової спроможності громади виникає загроза виконанню соціальних програм і задач, які покладаються на керівництво громади у майбутньому, що може привести до соціальної напруги у суспільстві. Тому, при формуванні видаткової частини керівництво територіальної громади повинно керуватися питаннями економічної доцільності витрат та необхідністю закладання підґрунтя під економічне зростання громади у майбутньому.

3.3 Шляхи вдосконалення процесу формування короткострокової та довгострокової програми соціально-економічного розвитку територіальної громади

Проблема розвитку територіальних громад в Україні полягає в відсутності стратегічного бачення органами місцевого самоврядування напрямків соціального та економічного розвитку та їх зрозумілої концепції, яка закладається в основу програм соціально-економічного розвитку територіальної громади. Частіше всього, це обумовлено відсутністю належного досвіду у керівництва, відсутністю кваліфікованих фахівців та чітко окресленої процедури по розробці стратегій розвитку територіальної громади.

Сталий розвиток територіальних громад, областей і держави в цілому неможливий без обґрунтованих стратегічних планів, які є невід'ємною частиною стратегічного управління.

В напрямку формування методологічних засад визначеного питання є необхідність розробки власної програми з власною моделлю економічного розвитку територіальної громади, підґрунтям для якої будуть властиві її особливості та пріоритети розвитку [42, с.57].

Стратегічний план розвитку, який буде покладено в основу програми соціально-економічного розвитку територіальної громади, повинен пройти відповідні механізми та процедури для свого втілення. Механізми являють

собою комплекс заходів зі створення економічних, нормативно-правових, організаційних передумов, а саме [43]:

- внесення пропозицій щодо змін до існуючих або розроблення нових нормативно-правових актів;
- розподіл повноважень та функцій між працівниками та відповідними посадовими особами;
- проведення комплексних, неперервних досліджень, що стосуються проблеми місцевого розвитку;
- організація роботи агентства місцевого розвитку та сприяння розвитку інфраструктури;
- забезпечення участі громадських організацій, населення в розробленні та реалізації стратегій.

Слабка структурна зміна територіальної громади в економічному плані та невизначеність пріоритетів розвитку багато в чому обумовлена несприятливим інвестиційним кліматом. Формування єдиної системи планування соціально-економічного розвитку територіальної громади на підставі об'єднання зусиль підприємницького сектора з діями місцевої влади дозволить вирішити питання, пов'язані з формуванням пріоритетних напрямків розвитку громади на основі економіко-статистичних методів обґрунтування та інвестиційним кліматом [44].

Сьогодні проблема розробки стратегії розвитку територіальної громади полягає в тому, що місцеві органи влади не мають таких обґрунтованих пріоритетних напрямків та цілей подальшого розвитку, які були би включені до відповідних державних програм, і тому мали би свою логічну реалізацію в місцевих соціально-економічних програмах розвитку, обґрунтованих з точки зору наявності фінансових, трудових та інших типів ресурсів, а також економічною структурою в країні.

Оснoву розробки стратегії розвитку територіальної громади і прийняття науково-обґрунтованого рішення складають[45]:

1) знання про істоту процесів в прогнозованій системі протягом часу її розвитку (протягом повного циклу розвитку системи або її частини);

2) знання про зміну за цей час зовнішніх умов, в яких система розвивається;

3) знання про стан і тенденції розвитку у момент складання прогнозу.

При розробці стратегії розвитку слід розділяти комплекс проблем, який існує в територіальній громаді, на екологічні, економічні, соціальні та інші, що дозволить виставити пріоритети в першочерговості їх вирішення та фінансування. Після чого слід розділити наявні проблеми громади в часі, по ступені їх строковості на короткострокові, середньострокові та довгострокові, тим самим заклавши поетапність виконання стратегії.

При формуванні стратегії розвитку, відповідно до теорії, найбільш суттєвим елементом регіонального врядування є залучення громадян до розробки програмних документів розвитку громад та територій. Можливість формування робочих груп для розробки стратегій розвитку з представників влади, підприємницьких кіл, наукових та громадських організацій, мешканців громади дозволить більш якісно сформулювати соціально-економічну програму розвитку.

Основою для складання соціально-економічної програми територіальної громади є загальні показники громади, її географічне положення відносно головних центрів розвитку, що знаходяться поблизу і мають важливе значення для економічного розвитку регіону; суспільство (демографічні показники, рівень безробіття та працевлаштування та ін.); логістична інфраструктура, наявність, кількість та якість дорожніх, залізничних та водних комунікаційних шляхів і з'єднань; місцевий сектор підприємництва, в тому числі економічна та інвестиційна діяльність, а також її паспорт, генеральний план та схема санітарної очистки населених пунктів. У цих документах зібрана вся інформація про територіальну громаду, аналіз якої дозволить визначити коло питань, які потребують вирішення, та перспективи подальшого розвитку громади.

Характерними рисами стратегічного підходу до формування соціально-економічної програми розвитку громади є:

- пріоритет довготермінових цілей;
- акцент на організаційному проектуванні як методі організаційного прирощення ресурсів;
- плановий тип використання фінансових ресурсів;
- акцент на узгодженому плануванні;
- програмно-функціональний тип структури управління;
- орієнтація на проблеми;
- субсидіарність, рівноправність і співробітництво;
- спільне, узгоджене вирішення питання функціонування і розвитку;
- активна участь місцевих співтовариств у вирішенні місцевих питань;
- відкритий (публічний) характер діяльності місцевих органів влади;
- нормативно-правовий характер прийняття рішень.

Розвиток соціально-економічної системи територіальної громади багато в чому залежить від того, наскільки правильно визначені і структуровані стратегічні задачі, раціональність у використанні ресурсів для їх вирішення, послідовність запланованих заходів. На жаль, більшість стратегій, а, як наслідок, і соціально-економічних програм, що розробляються сьогодні територіальними громадами, не витримує серйозної критики [46, с.168-169].

К основним їх недолікам можна віднести: надмірну декларативність; орієнтацію переважно на короткострокові цілі, недостатню узгодженість планованих дій, у тому числі внаслідок ігнорування методів оптимізації; недостатня увага приділяється поєднанню регіональних інтересів у зв'язку з відсутністю чіткої системи державного планування розвитку регіонів.

В умовах посилення інтеграційних процесів відбуваються значні зміни на регіональному рівні управління. Надання територіальним громадам більшої самостійності, делегування відповідних повноважень стосовно організації процесу соціально-економічного розвитку підвищує рівень складності управління громадами як системи. Новий статус територіальних громад

визначає необхідність формування у місцевих органів влади та керівництва громад стратегічних методів управління та планування, які реалізують функцію стратегічного бачення розвитку територій.

Висновки до 3 розділу

Стратегічне планування соціально-економічного розвитку територіальної громади шляхом розроблення короткострокових та довгострокових програм розвитку є основою для прийняття ефективних управлінських рішень щодо обраних пріоритетних напрямків розвитку територіальних громад. Це дає змогу поліпшити процес управління та скоротити видатки місцевого бюджету на реалізацію соціально-економічної програми розвитку територіальної громади.

Слід зазначити, що оптимізація видаткової частини місцевих бюджетів є пріоритетним напрямком для досягнення фінансової спроможності територіальної громади при низькому рівні дохідної частини та відсутності додаткових джерел фінансування. Процес оптимізації ускладнюється передачею додаткових повноважень на здійснення видатків на місцевий рівень, що порушує збалансованість бюджету та створює загрози для реалізації запланованих завдань реформи децентралізації. Подальший розвиток програмно-цільового методу бюджетування та використання методів обмеження зростання бюджетних видатків сприятимуть оптимізації видаткової частини місцевих бюджетів у контексті забезпечення якості надання суспільних благ і послуг громадянам та забезпечення сталого розвитку підвідомчої території.

Оптимізація видаткової частини місцевого бюджету територіальної громади в довгостроковій перспективі може привести до стагнації економічного сектору громади, оскільки оптимізація є тією мірою, яка необхідна при недостатньому рівні дохідної частини бюджету, що може призвести до погіршення соціального забезпечення населення громади. Тому потрібно проводити політику, направлену на створення інвестиційного клімату

у громаді, проводити диверсифікації внутрішніх джерел інвестування, пошуку нових методів залучення інвестицій.

ВИСНОВКИ

Щороку для реалізації економічного і соціального розвитку територіальної громади органи місцевого самоврядування спрямовують свої зусилля на вирішення найбільш актуальних проблем громади, які полягають як в економічній, так і в соціально-культурній сфері. Для цього ними розробляється соціально-економічна програма розвитку територіальної громади, де вказуються завдання та заходи з необхідними для їх реалізації ресурсами та терміном виконання. Виконання програми може здійснюватися за рахунок коштів місцевого бюджету, державного бюджету або за рахунок інвестицій.

Важливим аспектом при розробці та виконанні програми соціально-економічного розвитку є визначення стратегії розвитку громади з огляду на стратегії регіонального та державного розвитку, оскільки це дозволяє формувати стратегію розвитку в коротко- та довгостроковій перспективі. Також стратегії надають узагальнене розуміння та досвід щодо публічного управління та державного регулювання економіки, а також стратегії управління в межах регіону. Необхідно приділяти увагу на регіональні цільові чи комплексні програми, які можуть стати необхідним інструментом для виконання власних напрямків розвитку.

Для підвищення ефективності розробки програми соціально-економічного розвитку територіальної громади треба приділяти більше уваги на методичні рекомендації та законодавство України, спиратися на соціально-економічні інтереси регіону і держави. При плануванні видаткової частини бюджету слід виходити з принципу економічної доцільності та використання програмно-цільового підходу при складанні місцевого бюджету.

На прикладі оцінки соціально-економічного стану Світлівської сільської ради можна зробити висновки про актуальний стан територіальної громади та зробити прогноз її розвитку, з огляду на таке.

Так, особливістю програми соціально-економічного розвитку Світлівської сільської ради є розуміння в пріоритетних напрямках розвитку

громади та своїх можливостях до їх досягнення, а саме наявність ресурсів: природних, людських, інфраструктурних та інших показників. Однак, до початку її реалізації потрібно, ще при розробці Програми розвитку, більше приділяти уваги задачам та заходам, які плануються до реалізації, для чого потрібно забезпечити об'єднання інтересів всіх суб'єктів господарювання у громаді та її мешканців. Таким чином, буде забезпечено умови, за яких позиція суб'єктів господарювання буде співпадати з позицією громади стосовно напрямків економічного та соціального розвитку територіальної громади. Тим самим органи місцевого самоврядування отримають додаткові можливості при впровадженні програми розвитку. Також, на нашу думку, необхідно, принаймні один раз на рік, проводити актуалізацію даних відносно соціально-економічного стану на території громади для виявлення можливих негативних тенденцій, як внутрішнього, так і зовнішнього характеру, що дозволить своєчасно проводити коригування коротко- та довгострокових цілей та задач, для забезпечення захисту як економічної, так і соціальної сфери у громаді.

Законом України «Про державне прогнозування і розробку програм економічного та соціального розвитку України» передбачено, що органи місцевого самоврядування можуть розробляти не тільки програми на коротко- та середньострокові періоди, а й на більш тривалий термін, але на практиці стається так, що більшість програм розвитку розробляються строком на один рік. Здебільшого це пов'язано з неможливістю планування бюджетної політики громадами більше ніж на один рік та відсутністю досвіду у кваліфікованих кадрах в органах місцевого самоврядування, здатних на розробки довгострокових програм розвитку.

При комплексному підході до розробки програми економічного і соціального розвитку територіальної громади органи місцевого самоврядування тим самим орієнтуються на вирішення проблем мешканців громади та реалізують державну політику щодо якості їх життя у сферах з охорони здоров'я, освіти, соціального захисту, зайнятості населення, тощо.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Методика формування спроможних територіальних громад: Постанова Кабінету Міністрів України від 08 квітня 2015 р. № 214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/214-2015-%D0%BF>.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо статусу старости села, селища: Закон України від 9 лют. 2017 р. № 1848-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1848-19>.
3. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05 лютого 2015 р. № 157-VIII (із змінами). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
4. Про затвердження плану заходів з реалізації нового етапу реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2019-2021 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 січня 2019 р. № 77-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77-2019-%D1%80>.
5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
6. Куц Ю. О., Решеvecь О. В. Територіальна громада: управління розвитком: монографія / за заг. ред. Ю. О. Куца. Харків: Константа, 2013. 540 с.
7. Амоша О.І. Проект Концепції державної цільової Програми з відновлення та розбудови миру у східних регіонах України / О.І. Амоша, О.Ф. Новікова, В.П. Антонюк та ін. // Економічний вісник Донбасу – 2016. – № 1 (43). – С. 4-16.
8. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: постанова Кабінету міністрів України від 06 серпня 2014 р. № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.
9. Європейська хартія місцевого самоврядування: від 15 жовтня 1985 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

10. План законодавчого забезпечення реформ в Україні: Постанова Верховної Ради України від 04 червня 2015 р. № 509-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-19>.

11. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17 червня 2014 р. № 1508-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.

12. Серьогін С. М., Гончарук Н. Т. Теоретичні засади та основні напрямки реформування місцевого самоврядування й децентралізації влади в Україні // Аспекти публічного права. 2015. № 4. С. 111–120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2015_4_16.

13. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05 лютого 2015 р. № 156-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.

14. Про внесення змін про «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень із державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 26 листопада 2015 р. № 835-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/835-19>.

15. Територіальна громада як базова ланка адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реформування. Київ: НІСД, 2016. 61 с.

16. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 888-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/888-19>.

17. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування окремих адміністративних зборів до місцевих бюджетів: Закон України від 08 вересня 2016 р. № 1509-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1509-19>.

18. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо особливостей формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад: Закон України від 26 листопада 2015 р. № 837-VIII. – URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/837-19>.

19. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин: Закон України від 28 грудня 2014 р. № 79-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/79-19>.

20. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей добровільного об'єднання територіальних громад, розташованих на територіях суміжних районів: Закон України від 14 березня 2017 р. № 1923-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1923-viii>.

21. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо добровільного приєднання територіальних громад: Закон України від 09 лютого 2017 р. № 1851-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1851-19>.

22. Організація та функціонування представницьких органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах : наук. розробка / авт. кол. : О. Д. Лазор, Х. М. Кохалик та ін.; за наук. ред. О. Д. Лазор. - К. : НАДУ, 2009. - 44 с.

23. Георгіца А.З. Конституційне право зарубіжних країн : підручник / А.З. Георгіца. / - Тернопіль : Астон, 2003. - 432 с.

24. Вайль И.М. Австралия: федерализм и высшие органы власти. / И.М. Вайль / - М.: Наука, 1970. - 245 с.

25. Про затвердження методичних рекомендацій щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади: наказ Міністерства регіонального розвитку від 30 березня 2016 р. № 75. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0075858-16>.

26. Романова Т. В. Розвиток інвестиційного потенціалу в регіональній економічній політиці [Текст] : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.05 / Т. В. Романова; Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка. — Полтава : [б. в.], 2013. — С. 12.

27. Шевченко Н. І. Досвід системи державного гарантування іноземного інвестування в різних країнах / Н. І. Шевченко // Економіка та держава [Текст]. — 2015. — № 4. — С. 145-159.

28. Слава С. С. Структурна парадигма збалансованості інструментів підтримки економічного розвитку Регіону / С. С. Слава, Н. М. Гапак // Економіка праці та регіональна економіка. — 2014. - № 4. - С. 17.

29. Молодожен Ю. Б. Самодостатність територіальних громад: системний підхід: монографія. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2010. 370 с.

30. Соскін О. І. ЄС та місцеве самоврядування: досвід вишеградських міст та українська перспектива [Текст] : наук.-метод. посіб. / О. І. Соскін, А. М. Матвійчук, Н. О. Матвійчук ; за заг. ред. О. І. Соскіна. — К. : Вид-во «Інститут суспільної трансформації», 2012. — С. 32.

31. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії: Вступ до фінансової науки. К.: Либідь, 2000. 654 с.

32. Буркинський Б.В. Соціальний капітал: сутність, джерела та структура, оцінка / Б.В.Буркинський, В.Ф.Горячук // Економіка України. - 2013. - № 1. - С. 69.

33. Бюджетний кодекс України зі змінами і доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

34. Стратегії розвитку регіонів: шляхи забезпечення дієвості. Збірник матеріалів «круглого столу» / за ред. С.О. Білої. — К.: НІСД, 2011. — 88 с.

35. Богашко О.Л. Стратегічний підхід оптимізації конкурентоспроможного розвитку області / О.Л. Богашко // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. пр.: в 5 т. — Вип. 189. — Дніпропетр.: ДНУ, 2004. Том IV. — С. 204–209.

36. Стратегія розвитку системи управління державними фінансами: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 серпня 2013 р. № 774-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/774-2013-%D1%80#n12>.

37. Про деякі питання запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів: Наказ Міністерства фінансів

України від 26 серпня 2014 р. № 836. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1103-14>.

38. Васильєва Н.В. Особливості програмно-цільового планування видатків місцевих бюджетів. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 14. С. 65–67.

39. Про схвалення Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 вересня 2002 р. № 538-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/538-2002-%D1%80>.

40. Берданова О. В., Вакуленко В. М. Стратегічне планування регіонального розвитку: навч. посіб. Київ: НАДУ, 2007. 96 с.

41. Амоша О.І. Проект Концепції державної цільової Програми з відновлення та розбудови миру у східних регіонах України / О.І. Амоша, О.Ф. Новікова, В.П. Антонюк та ін. // Економічний вісник Донбасу – 2016. – № 1 (43). – С. 4-16.

42. Дробот І. О. Гарантування місцевого самоврядування: теоретико-методологічний аспект: монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2006. 287 с.

43. Стеченко Д.М. Програмно-цільова орієнтація в управлінні соціально-економічним розвитком регіону / Д.М. Стеченко // Університетські записки: часопис Хмельницького університету управління та права. - 2007. - №3. - С. 167-172.

44. Карпець С. Л. Світовий досвід управління регіональним розвитком / С. Л. Карпець // Економічні науки : вісн. ЖДТУ № 2 (44). – Режим доступу : <http://eztuir.ztu.edu.ua/3087/1/252.pdf>.

45. Куц Ю. О. Проблемне поле державного управління: концептуальна демаркація // Публічне управління: теорія та практика.- 2011.- № 1. -С. 3–10.

46. Наконечний В. В. Управління містом: теоретико-методологічний вимір: монографія. Харків: Цифр. друкарня № 1, 2012. 263 с.

ДОДАТОК А

ПРОГРАМА ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СВІТЛІВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ НА 2019 РІК ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ НА 2020 І 2021 РІК

ЗМІСТ

№ з/п	Найменування розділу
	Вступ
1.	Соціально-економічне становище сільської ради
1.1.	Тенденції економічного і соціального розвитку сільської ради в 2018 році
1.2.	Актуальні проблеми розвитку сільської ради
2.	Цілі та пріоритети розвитку у 2019 році
3.	Перелік проектів місцевого розвитку, реалізація яких пропонується у 2019 році
4.	Основні пріоритети діяльності на 2020-2021 роки

ВСТУП

Програма економічного і соціального розвитку Світлівської сільської ради на 2019 рік розроблена виконавчим комітетом за участю установ, підприємств і організацій усіх форм власності відповідно до Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» та ст. 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» з урахуванням пріоритетних напрямків діяльності сільської ради на 2019 рік.

Законодавчою та нормативно-правовою основою розроблення Програми є: Стратегії розвитку Донецької області на період до 2020 року, затверджені розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 21 червня 2016 року № 498, плану заходів з реалізації у 2018-2020 роках Стратегії розвитку Донецької області на період до 2020 року, затвердженого розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово – цивільної адміністрації від 27 січня 2017 року № 90, розпорядженням голови Добропільської райдержадміністрації.

Програму розроблено на основі комплексного аналізу демографічної ситуації, стану використання природного, виробничого та трудового потенціалу, конкурентоспроможності економіки, оцінки рівня розвитку економіки і соціальної сфери, з урахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх політичних, економічних та інших факторів.

Відповідно до оцінки тенденцій соціально-економічного розвитку Світлівської

сільської ради та наявних проблем у Програмі визначено цілі, завдання соціальної й економічної політики селища на 2019 рік.

Заходи Програми фінансуються за рахунок коштів бюджету сільської ради, субвенцій з державного бюджету, коштів підприємств.

У процесі виконання Програма може уточнюватися. Зміни та доповнення до Програми затверджуються Світлівською сільською радою за пропозиціями виконавчих органів селищної ради.

Для оцінки якості виконання завдань, визначених Програмою, буде здійснюватися моніторинг виконання Програми, який щод півроку виноситиметься на розгляд сільської ради.

1. Соціально-економічне становище сільської ради

1.1. Тенденції економічного і соціального розвитку сільської ради

Дата утворення сільської ради:	квітень 1975
Розташування:	північно-західна частина Добропільського району
Відстань до районного центру:	14 кілометрів
Населення:	2745 чоловік
Площа:	11016,0 га в т.ч. сільськогосподарських угідь -9430,42га ріллі – 8250,3га
Обласний центр: Центр:	Краматорськ селище Світле
До складу входять населені пункти	селище Світле (1146 чоловік) селище Шевченко (391 чоловік) селище Новий Донбас (557 чоловік) селище Красноярське (651 чоловік)
Межує	Ганнівська, Добропільська, Шилівська Шахівська сільські ради, та Білицькою міською радою

Сільська рада межує з землями Білицької міської ради, Добропільської, Ганнівської, Шахівської, Шилівської сільських рад.

Найближчий залізничний вузол - місто Покровськ, яке знаходиться в 25 км від селища Світле.

Рельєф сільської ради являє собою степову рівнину, порізану яружно-балочною мережею балок Черявський Яр, Водяна, Лисяча, Кулічка 1, Водяний Яр, басейна ріки Бик, Водяна, басейна ріки Водяна, Третій Яр, басейну ріки Гришинка .

В геологічній будові селищної ради беруть участь кам'яновугільні відкладення, піщані кар'єри, глина. Зелені насадження загального користування представлені парковою зоною в центрі селища Світле, селища Новий Донбас.

Клімат в районі Світлівської сільської ради помірно-континентальний, що характеризується високою літньою температурою повітря, недовіком атмосферних опадів, рідкісними сильними дощами і значними сухими вітрами переважно східного і південно-східного напрямку, що викликають влітку посуху, взимку різке зниження температури.

На території сільської ради функціонують 5 магазинів приватної форми власності (сел.Світле ФОП Ісакова Н.О., ФОП Ісакова О.М.; сел.Красноярське ФОП Тітов В.М.; сел.Новий Донбас ФОП Охрицька В.П.; сел.Шевченко ПП АФ «Земляни»),

19 селянських (фермерських) господарств:

СФГ «Адоніс» Баланчук А.В. – 40,88га

СФГ «Джерело» Баришкевич О.П. – 130га

СФГ «БІС» Благоев В.В. – 96,64га

СФГ «Агровал» Динник С.М. – 20га

СФГ «Єніна» Єніна Л.С. – 35га

СФГ «Вікторія» Єфросінін В.І. – 297,63га

СФГ «Єлан» Іванова О.В. – 25га

СФГ «Терра-Ностра» Коржова Т.М. – 54,04га

Красюков А.І. – 12га

СФГ «Краузе» Краузе Т.І. – 73,2га

СФГ «Ловіта» Лоташ В.Ф. – 30га

СФГ «Мартовське» Ляшенко М.О. – 50га

СФГ «Агро-Добропілля» Мартов В.О. – 153,36га

СФГ «Друг» Мостовенко Н.А. – 38га

СФГ «Схід» Наумов С.Г. – 233,37га

СФГ «Паскал» Паскал Ю.Ф. – 90га

СФГ «Степ» Резнік О.П. – 50га

СФГ «Елена» Савчук В.О. – 153,3га

СФГ «Фіорд» Філонов С.Л. – 30,46га

3 сільськогосподарських підприємства (ПрАТ «Екопрод», ТОВ «Агродобробут», ТОВ «Відродження»), 2 АЗС - «Фортуна» та ТОВ «Донбас-Трейд-Ойл», 2 промислових

підприємства (ПАТ «ДТЕК Октябрська ЦЗФ», ТОВ «ДТЕК Добропіллявугілля» шахта «Білицька»).

Соціальна сфера сільської ради складається з Світлівської ЗОШ І-ІІІ ст.(учнів 222, педагогічний персонал 25 чоловік, обслуговуючий 21 чоловік), 3 заклади дошкільної освіти. Для задоволення культурних, естетичних та духовних потреб населення на території сільської ради функціонує 2 клубних заклади і 3 бібліотеки (сел.Світле, сел.Новий Донбас, сел.Шевченко).

На території сільської ради достатньо розвинена мережа закладів дошкільної освіти:

ЗДО «Радість» розташований в селищі Світле. Функціонує з 1975 року. Має дві групи – різновікова та ясельна. Потужність дитячого садка складає 30 дітей, фактично відвідує 33 дитини. Що становить 100% потреби. Персонал з урахуванням сезонних робітників складає 16,65 штатних одиниць.

ЗДО «Голубок» розташований в селищі Шевченко. Функціонує з 1967 року. Має одну різновікову групу. Потужність дитячого садка складає 15 дітей, фактично відвідує 8 дітей. Що становить 50% потреби. Персонал з урахуванням сезонних робітників складає 9,8 штатних одиниць.

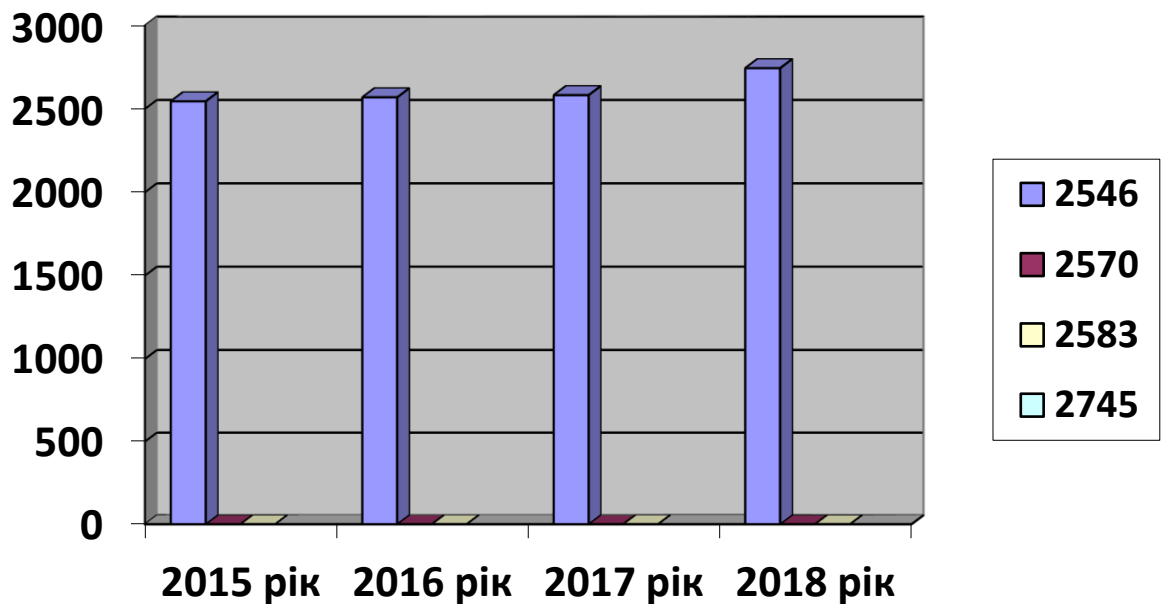
ЗДО «Оленка» розташований в селищі Новий Донбас. У 2018 році проведений капітальний ремонт (термомодернізація) приміщення за кошти сільської ради. Дошкільний заклад відвідує 14 дітей, що складає 100% потреби в забезпеченні дітьми дошкільної освіти. Персонал з урахуванням сезонних робітників складає 9,8 штатних одиниць.

Денне перебування однієї дитини в ЗДО становить 23 грн.

Медичну допомогу населенню Світлівської сільської ради надає комунальне некомерційне підприємство «Районний центр первинної медико-санітарної допомоги Добропілляської районної ради» Світлівська сільська амбулаторія ЗПСМ № 6 (персонал 8 чоловік), фельдшерські пункти селища Красноярське, селища Шевченко, селища Новий Донбас. На обслуговуванні 2006 чоловік.

Як і в минулих роках, спостерігається тенденція зменшення чисельності населення (рис.1). Так, протягом 2018 року в сільській раді народилося 19 чоловік, померло 49. Зареєстровано 7 шлюбів. Проте збільшився рівень міграції: прибуло 53 чоловік, вибуло з території ради 62. Більшість факторів, які впливають на демографічну ситуацію в селищах Світлівської сільської ради, формуються на загальнодержавному рівні і залежать від фінансово-економічного стану та добробуту населення. Подолання фінансової кризи та поліпшення економічного стану населення, що в свою чергу призведе до досягнення сталого демографічного розвитку, нормалізації і відтворення населення, є тривалим і складним процесом.

Кількість населення

У 2018 році проведено такі заходи з благоустрою:

- виготовлена проектно-кошторисна документація на «Капітальний ремонт (термомодернізація) будівлі дитячого садка «Радість» на суму 66,5 тис.грн. за кошти сільського бюджету;

- капітальний ремонт (термомодернізація) будівлі дитячого садка «Оленка» на суму 1006,5 тис.грн. за кошти сільського бюджету;

- проведено поточні ремонти колодязів громадського користування по вул.Шкільна в селищі Світле, вул.Павлова в селищі Новий Донбас, по вул.Шевченко в селищі Шевченко, по вул.Чернигівська в селищі Красноярске в сумі 58,2 тис.грн. за рахунок коштів спеціального фонду сільського бюджету;

- проведено поточний ремонт огорожі кладовища в селищі Шевченко на суму 199,9 тис.грн. за рахунок коштів сільського бюджету;

- ліквідація стихійних сміттєзвалищ в селищі Світле та селищі Новий Донбас на суму 120,7 тис.грн. за рахунок коштів сільського бюджету;

- капітальний ремонт спортивної зали БНТ селища Світле в сумі 348,7 тис.грн. за рахунок коштів сільського бюджету;

- за рахунок коштів районного бюджету в сумі 50,0 тис.грн. та коштів сільського бюджету в сумі 20,0 тис.грн. – реалізований міні-проект «Перезавантаження» Світлівського БНТ, придбані ноутбуки, пральна машина, принтер, БФП, матеріали для творчості (тканина та канцелярські товари).

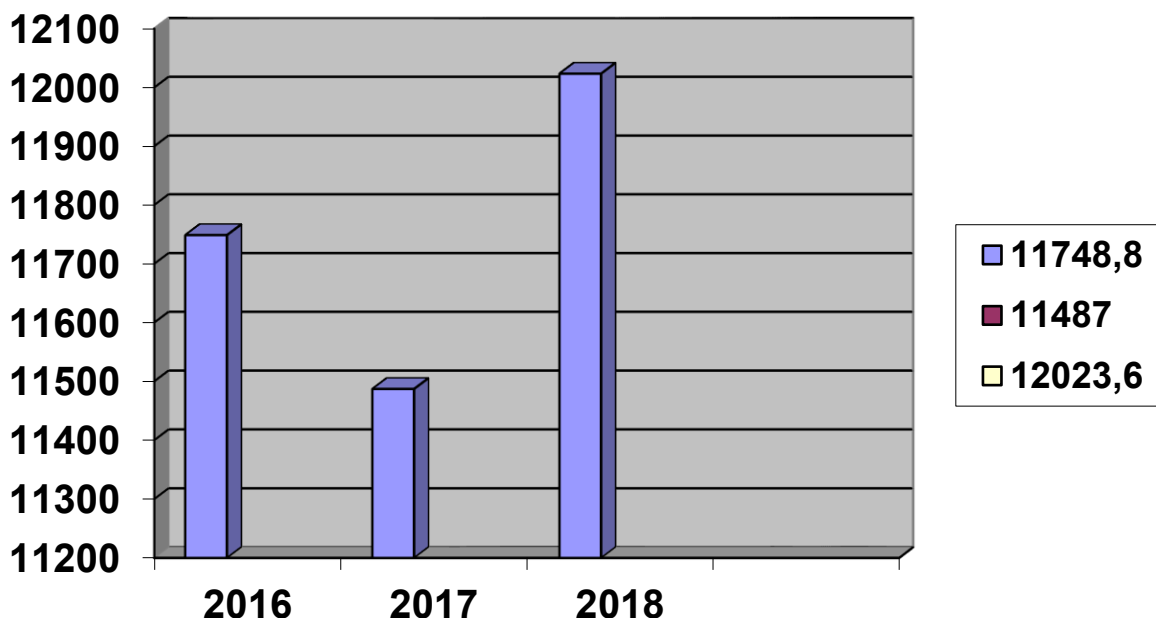
Протягом 2018 року закладами культури проведені заходи до Різдвяних свят, Міжнародного жіночого Дня, вшановано ветеранів ВВВ, відзначено День шахтаря, Регіонального фольклорного фестивалю «Роде наш красний».

Для покращення матеріальної бази культурних закладів, дитячих садків у 2018 році витрачено 32,2 тис. грн. з бюджету Світлівської сільської ради на придбання комплексу для більярдного столу Світлівському БНТ на суму 8,8 тис.грн., морозильні камери для ЗДО в сумі 23,4 тис.грн.

Заробітна плата є основним джерелом зростання доходів населення, показником його добробуту. В останні роки намітилась позитивна тенденція зростання розміру заробітної плати. Заборгованість із виплати заробітної плати по економічно активним підприємствам відсутня.

Підсумки та аналіз тенденцій економічного і соціального розвитку свідчить про необхідність активізації у 2019 – 2021 роках роботи на усіх напрямках щодо вжиття заходів, спрямованих на забезпечення стабільного розвитку економіки, гуманітарної та соціальної сфери.

Доходи Світлівської сільської ради

За 9 місяців 2018 року до загального фонду бюджету ради з урахуванням трансфертів надійшло доходів 7063034,00 грн. або 102,1 % плану звітного періоду (45,6% річних призначень), що в порівнянні з відповідним періодом 2017 року надходження збільшились на 480435 грн..

Надходження власних і закріплених доходів бюджету сільської ради склали у сумі

5958234,0 грн. або 103,1% плану звітнього періоду, що у порівнянні з 2017 роком збільшилися на 495325,0 грн.

Основними джерелами надходжень місцевого бюджету сільської ради є: плата за землю, єдиний податок, питома вага яких в фактичних надходженнях складає 64,9%; 30,2%.

Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів (крім рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування) за 9 місяців 2018 року фактично надійшло надходжень у сумі 140,0 грн, або 100,0% плану звітнього періоду, що у порівнянні з 2017 роком збільшились надходження на 140,0 грн.

Внутрішні податки на товари та послуги за 9 місяців 2018 року фактично надійшло надходжень у сумі 444227,0 грн., або 149,5% плану звітнього періоду, що у порівнянні з 2017 роком збільшились на 317661,0 грн.

Пальне - за звітний період 2018 року надійшло доходів у сумі 86414,0 грн., або 145,2% виконання плану звітнього періоду, що в порівнянні з відповідним періодом 2017 року доходи збільшились на 71775,0 грн.

Пальне - за 9 місяців 2018 року надійшло доходів у сумі 341175,0 грн., або 153,6% плану звітнього періоду, що в порівнянні з 2017 роком доходи збільшились на 287534,0 грн.

Акцизний податок з реалізацією суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів за звітний період 2018 року фактично надійшло надходжень у сумі 16638,0 грн., або 107,5%. Основними платниками податку є Ісакова О.М. – 2823,0 грн, Ісакова Н.О.- 3517,0 грн, Тітов В.М.-2117,0 грн, Охрицкая В.П. - 7717,0 грн..

Місцевих податків за звітний період надійшло 4017803,0 грн. або 100,6% плану звітнього періоду, що в порівнянні з 2017 роком більше на 30392,0 грн.

- 18010200 «Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, оплачений фізичними особами, які є власниками об'єктів житлової нерухомості за звітний період 2018 року надійшло доходів у сумі 5,0 грн., що в порівнянні з надходженнями 2017 року збільшилися на 5,0 грн.

- 18010300 «Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений фізичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості» за 9 місяців 2018 року надійшло доходів у сумі 1831,0 грн. або 100,1%, що в порівнянні з надходженнями 2017 року збільшилися доходи на 1831,0 грн.

- 18010400 – «Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, сплачений юридичними особами, які є власниками об'єктів нежитлової нерухомості» 2018 рік надійшло доходів у сумі 11694,0 грн. або 103,1%, що в порівнянні з надходженнями 2017 року збільшилися на 2952,0 грн. Основними платниками податку є ЧСП АФ «Земляне» - 1099,0

грн., ПАТ «ДТЕК Октябрська ЦЄФ» - 9288,0 грн.

- 18010500 – «Земельний податок з юридичних осіб» за звітний період 2018 року надійшло доходів у сумі 757498,0 грн. або 100,2% плану звітного періоду, що в порівнянні з надходженнями 9 місяців 2017 року зменшилися на 334562,0 грн., у т.ч. по РФ «Донецька жд» на суму 295171,0 грн. у зв'язку зі зменшенням ставки земельного податку з 1% до 0,25%. Основними платниками податку є «ДТЕК Добропольевуголь» - 555746,0грн., ДП НЕК «Укренерго» - 16244,0грн., ПАТ «ДТЕК ЦОФ Октябрська» - 104939,0грн. та інші.

- 18010600 – «Орендна плата с юридичних осіб» - за 9 місяців 2018 року надійшло надходжень у сумі 2833076,0 грн. або 100,8% плану звітного періоду, що в порівнянні з надходженнями відповідного періоду 2017 року збільшилися на 489448,0 грн. Основними платниками податку є ЦОФ «Октябрська» - 762663,0 грн., ФХ «Паскал» - 140328,0 грн., ФХ «БІС» - 49500,0 грн., ТОВ «ДТЕК «Добропіллявугілля» - 1283861,0 грн. та інші.

- 18010700 – «Земельний податок з фізичних осіб» - за 2018 рік надійшло доходів у сумі 75712,0 грн. плану звітного періоду , що в порівнянні з надходженнями 2017 року зменшилися на 64921,0 грн. Основним платником податку є населення сільської ради.

- 18010900 – «Орендна плата з фізичних осіб» - за звітний період 2018 року надійшло доходів у сумі 337987,0 грн. або 100,0% плану звітного періоду , що в порівнянні з надходженнями 2017 року зменшилися на 64361,0 грн. Основним платником податку є Еніна Л.С.- 34879,0 грн., Філонов С.Л. -114586,0 грн., Селиваров Г.Б – 34614,0 грн. та інші.

Єдиний податок - за 9 місяців 2018 року надійшло надходжень у сумі 1478088,0 грн. або 100,4% плану звітного періоду, що в порівнянні з надходженнями відповідного періоду 2017 року збільшилися на 132911 грн., в т.ч.

- 18050300 - «Єдиний податок з юридичних осіб» - надійшло податку у сумі 525,0 грн., або 100,0% плану звітного періоду. Платником податку є КФХ «Адоніс».

- 18050400 - «Єдиний податок з фізичних осіб» - надійшло податку у сумі 458577,0 грн. або 100,0% плану звітного періоду, що в порівнянні з надходженнями III кварталу 2017 року збільшилися на 281998,0 грн. Основними платниками податку є Спицкій С.Н.- 295843,0 грн., Нестеренко В.С. – 34951,0 грн., Благова Л.М. – 14965,0 грн. та інші.

- 18050500 – «Єдиний податок з сільськогосподарських товаровиробників, у яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків» - за звітний період надійшло податку у сумі 1018986,0 грн. або 100,6% плану звітного періоду, що в порівнянні з надходженнями 2017 року зменшилися на 148050,0 грн. Основними платниками податку є ПрАТ «Екопрод» - 275061,0 грн., ТОВ «Агродобробуд» - 76347,0 грн., СФГ «Паскал» - 24960,0 грн, ТОВ «Відродження» - 31106,0 грн., АФ «Земляне» - 218571,0 грн. та інші.

Неподаткові надходження за 9 місяців 2018 року надійшло податків у сумі 1643,0 грн. або 101,7%, що в порівнянні з надходженнями відповідного періоду 2017 року зменшилися на 2112,0 грн., з них

- 21081100 – «Адміністративні штрафи та інші санкції» - надійшло надходжень у сумі 51,0 грн., від Рудак А.Б. за торгівлю продуктами харчування без санітарної книжки;

- 22012500 – «Плата за надання інших адміністративних послуг» - надійшло надходжень у сумі 1518,0 грн. або 101,2%, що в порівнянні з надходженнями 2017 року зменшилися на 2060,0 грн. Основними платниками податку є населення сільської ради;

- 22090100 – «Державне мито, що оплачується за місцем розгляду та оформлення документів, у тому числі за оформлення документів на спадщину і дарування» - надійшло доходів у сумі 74,0 грн. або 113,8%, що в порівнянні з надходженнями 2017 року зменшилися на 1,0 грн. Основними платниками податку є населення сільської ради.

- 31010200 «Кошти від реалізації безхазяйного майна, знахідок, спадкового майна, майна, одержаного територіальною громадою в порядку спадкування чи дарування, а також валютні цінності і грошові кошти, власники яких невідомі» - надійшло доходів у сумі 16330,0 грн. або 100,0%, що в порівнянні з надходженнями 2017 року збільшилися на 16330,0 грн. Основним платником податку є ООО «Мегапром».

У загальному обсязі доходів загального фонду трансферти склали 1104800,0 грн., або 97,4% від загального обсягу надходжень (7063034,0 грн.), в тому числі:

інші субвенції - 1104800,0 грн., а саме:

- на утримання дошкільних навчальних закладів – 825000,0 грн.;
- на утримання закладів культури – 279800,0 грн., у т.ч. – 50000,0 грн. на реалізацію міні-проєкту «Перезавантаження».

Надходження доходів до спеціального фонду за 9 місяців 2018 року склали 895997,0 грн. або 42,5% плану на звітний рік.

- 19000000 «Інші податки та збори» за 9 місяців 2018 року надходження податку склали 788548,0 грн. або 40,4% плану звітного періоду, у тому числі:

- 19010100 «Надходження від викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення» - надійшло доходів в сумі 87542,0 грн. або 88,9% плану звітного періоду, що в порівнянні з відповідним періодом 2017р. доходи збільшились на 8845,0 грн. Основним платником податку є ООО «ДТЕК Добропольеуголь» - 86558,0 грн.

- 19010200 «надходження від скидів забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти» - надійшло доходів в сумі 30857,0 грн. або 36,9% плану звітного періоду, що в порівнянні з надходженнями 2017р. збільшилися на 3393,0 грн. Основним платником податку є ООО «ДТЕК Добропольеуголь».

- 19010300 «Надходження від розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах, крім розміщення окремих видів відходів як вторинної сировини» - надійшло доходів в сумі 670149,0 грн. або 36,9% плану звітного періоду, що в порівнянні з 2017р. зменшилися на 625012,0 грн. Основними платниками податку є КП «ДСЕЗ» - 101590,0 грн., ПАТ «ДТЕК ЦОФ Октябрьская» - 568353,0 грн.

По КБКД 25000000 - «Власні надходження бюджетних установ» отримано доходів спеціального фонду за рахунок власних надходжень у сумі 107449,0 грн. або 68,5% планових показників, що в порівнянні з надходженнями III кварталу 2017 року збільшилися на 24318,0 грн.

По КБКД 25010000 – «Плата за послуги, що надаються бюджетними установами» за звітний період надійшло доходів у сумі 63591,0 грн. або 56,3% плану що в порівнянні з надходженнями 2017 року зменшилися на 7625,0 грн.

- 25010100 – плата за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з функціональними повноваженнями – у звітному періоді надійшло 47484,0 або 49,4% плану звітного періоду, у т.ч.:

- надходження від батьківської плати – надійшло 44863,0 грн. або 48,0% до планових призначень, що в порівнянні з надходженнями 2017 року зменшилися на 3308,0 грн. Дебіторська заборгованість складає 2699,60 грн., кредиторська – 607,35 грн.

- платні послуги (танці) – надійшло 2621,0 грн. або 100,0% до планових призначень, що в порівнянні з надходженнями 2017 року зменшилися на 319,0 грн.

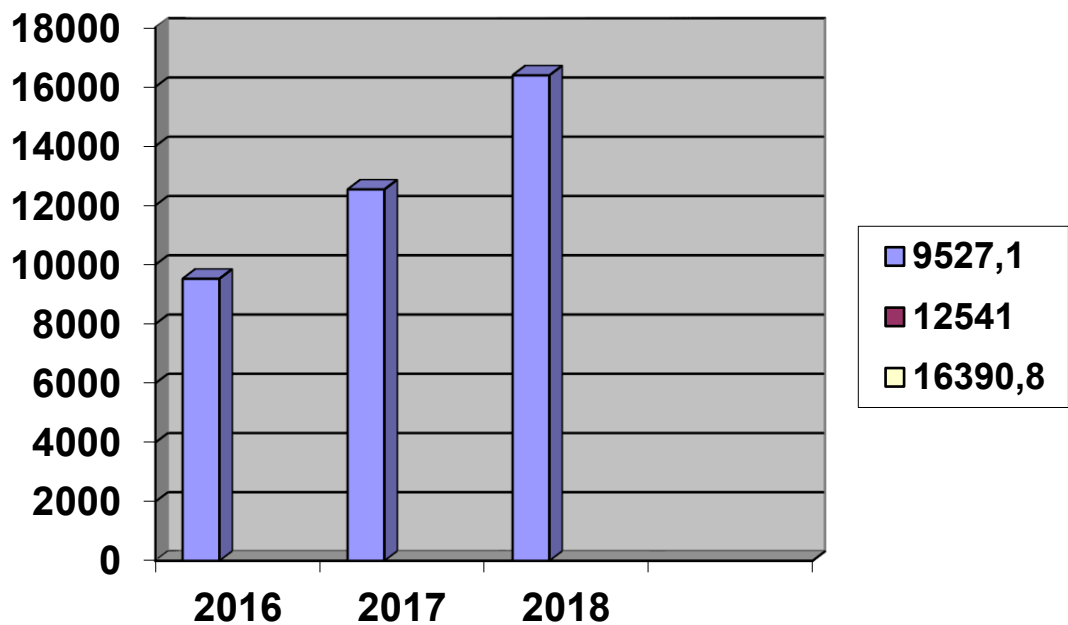
По КБКД 25010300 – «Плата за оренду майна бюджетних установ» за III квартал 2018р. надійшло доходів у сумі 657,0 грн або 48,7% плану звітного періоду, що в порівнянні з надходженнями 2017 року доходи збільшились на 481,0 грн.

По КБКД 250104000 – «Надходження бюджетних установ від реалізації в установленому порядку майна» - за звітний період надійшло доходів у сумі 15450,0 грн. від ТОВ «ЮГВТОРЛОМ» за металобрухт, що в порівнянні з доходами звітного періоду 2017 року зменшилися на 4479,0 грн.

По КБКД 25020000 – «Інші джерела власних надходжень бюджетних установ» за звітний період надійшло доходів у сумі 43858,0 грн., що в порівнянні з надходженнями 2017 року збільшилися доходи на 31943,0 грн.

По КБКД 25020200 – «Доходи, що отримують бюджетні установи від підприємств, організацій, фізичних осіб та від інших бюджетних установ для виконання цільових заходів» за звітний період надійшло доходів у сумі 43858,0 грн., що в порівнянні з надходженнями 2017 року збільшилися на 31943,0 грн.

Видатки Світлівської сільської ради

Сільський бюджет по видаткам за 9 місяців 2018 року виконаний в сумі 9103394,76грн. або 55,5% до уточнених річних призначень, 127,5% до видатків 9 місяців 2017 року, в тому числі: по загальному фонду 6657670,90грн., або 64,6% до уточнених річних призначень, 113,5% до видатків 2017 року, по спеціальному 2445723,86грн. або 40,0% виконання планових показників.

Основні напрямки видатків загального фонду:

- органи місцевого самоврядування - 1057913,11грн., або 62,4% до уточненого плану на 2018 рік;
- надання дошкільної освіти – 1829038,66грн., 67,7% до уточненого плану;
- забезпечення діяльності палаців і будинків культури, клубів, центрів дозвілля та інших клубних закладів – 568305,23грн., 61,3% виконання планових показників 2018 року;
- здійснення діяльності водопровідно-каналізаційного господарства – 319102,10грн., або 52,7% до уточненого плану на рік;
- організація благоустрою населених пунктів – 352531,08грн., 26,3% виконання річних призначень.

В бюджеті сільської ради на 2018 рік заплановані видатки на придбання житла для дітей-сиріт в сумі 90,0тис.грн.

1.2. Актуальні проблеми розвитку

з/п	Проблемне питання	Обґрунтування актуальності проблемного питання	Шляхи вирішення (заходи програми)
1	Ліквідація несанкціонованих сміттєзвалищ	Поліпшити стан благоустрою населених пунктів, охорони навколишнього природного середовища, санітарного та епідеміологічного благополуччя	Кошти передбачити в сільському бюджеті на 2019 рік
2	Утримання зелених насаджень загального користування	зберегти та відтворити існуючі зелені насадження, їх гармонійне поєднання з ландшафтом населених пунктів, утримання у здоровому впорядкованому стані стійких до несприятливих умов навколишнього природного середовища насаджень, що забезпечить збалансований розвиток зеленої зони та виконання нею екологічних соціально-економічних функцій.	Кошти передбачити в сільському бюджеті на 2019 рік
3	Утримання об'єктів зовнішнього освітлення	створення сприятливого для життєдіяльності мешканців селищ середовища	Кошти передбачити в сільському бюджеті на 2019 рік.
4	Утримання та благоустрій місць поховань пам'ятник селища Новий Донбас, пам'ятник селища Красноярське	Приведення в належний стан пам'ятників на території селищ	Кошти передбачити в сільському бюджеті на 2019 рік
5	Утримання, ремонт та очищення каналізаційних систем і колодязів	забезпечення чистоти і порядку у населених пунктах, забезпечення якісною питною водою	Кошти передбачити в сільському бюджеті на 2019 рік
6	Ямковий ремонт доріг селища Новий Донбас	Підтримання об'єктів благоустрою та забезпечення їх технічного стану, підвищення експлуатаційних якостей	Кошти передбачити в сільському бюджеті на 2019 рік.
7	Відсутність води по вулиці Павлова в селищі Новий Донбас, ремонт та відновлення робочого стану водопровідних мереж селища Красноярське, селища Новий Донбас	Необхідний ремонт водопровідної мережі з застосуванням енергозберігаючих технологій (заміна металевих труб на поліетиленові) з метою зниження витрат питної	Кошти передбачити в сільському бюджеті на 2019 рік

		води, електроенергії, збільшення обсягів питної води та поліпшення хімічних та бактеріологічних показників води.	
8	Утримання та встановлення нових елементів дитячих майданчиків	створення сприятливого для життєдіяльності мешканців селищ середовища шляхом покращення естетичного оформлення селищ, формування цілісного архітектурного комплексу, захисту і відновлення довкілля	Кошти передбачити в сільському бюджеті на 2019 рік
9	Проведення інвентаризації земель, 130га	Визначення ділянок, які використовуються не за цільовим призначенням, нерационально, створення інформаційної бази даних для ведення державного земельного кадастру	Залучення коштів, інших джерел фінансування, незаборонених законодавством
10	Проведення нормативної грошової оцінки земель за межами населених пунктів 80 га	визначення якісних характеристик, економічної цінності та вартості земель, збільшення надходження до бюджету від плати за землю	Залучення коштів, інших джерел фінансування, незаборонених законодавством
11	Оновлення планово-картографічних матеріалів населених пунктів масштабу 1:2000, 1:5000 4 населених пунктів	Створення інформаційної бази з питань ведення державного земельного кадастру, розробки документів із землеустрою у галузі охорони земель, встановлення меж адміністративно-територіальних утворень, розмежування земель державної та комунальної власності	Залучення коштів, інших джерел фінансування, незаборонених законодавством
12	Встановлення і заміна меж адміністративно-територіальних утворень, 4 населених пунктів , 519га	Приведення існуючих меж у відповідність до фактичного стану	Залучення коштів, інших джерел фінансування, незаборонених законодавством

2. Цілі та пріоритетні напрями розвитку у 2019 році

Головною метою Програми є підвищення життєвого рівня населення, всебічний розвиток особистості за рахунок стійкого економічного зростання. Закріплення позитивних тенденцій минулих років до зростання обсягів виробництва в галузях економіки, поліпшення

ситуації в сільському господарстві, фінансова стабілізація, досягнення зрушень в соціальній сфері. Ураховуючи підсумки 2018 року серед головних пріоритетів економічного і соціального розвитку селищ на 2019 рік мають бути:

- забезпечення стабільної соціально-політичної ситуації на території ради;
- вирішення питань зі зверненнями громадян, в тому числі, прибувших з зони проведення АТО до сільської ради, породжені економічними та соціальними факторами;
- забезпечення охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів;
- забезпечення національної культурної спадщини розвитку національних культурних традицій;
- стимулювання здорового способу життя, подальшого розвитку фізичного, інтелектуального, духовного потенціалу населення;
- забезпечення подальшого розвитку сільського господарства;
- подальше удосконалення земельних відносин на основі нового земельного Кодексу;
- збереження рівня доходів населення, пом'якшення ситуації на ринку праці в селі, забезпечення соціального захисту найбільш вразливих верств населення;
- надійне функціонування систем життєзабезпечення населення, реформування і розвиток житлового та комунального господарства;
- підвищення рівня соціальних стандартів і якості послуг, які безпосередньо надаються населенню, удосконалення діяльності та матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я, соціального захисту, розвиток освіти, створення належних умов для всебічного та повноцінного розвитку дітей, відродження культурних і просвітницьких традицій;
- спрямування наявних ресурсів на соціальне відродження села та підвищення доходів жителів села, створення умов для розвитку аграрного сектору;
- активізація інвестиційної діяльності, продовження реконструкції та поточного ремонту об'єктів життєзабезпечення, розвиток та відновлення мережі сільських доріг, розв'язання екологічних проблем.

Основне завдання Програми полягає у:

- **Створенні базових передумов економічного зростання шляхом:**
 - підвищення рівня економічної активності та створення умов для відновлення економічного зростання через використання конкурентних переваг з врахуванням реальних ресурсних можливостей міста та місцевих резервів розвитку (оптимізація бюджетних видатків, підвищення ефективності використання земельних ресурсів, комунального майна, реформування житлово-комунального господарства).

- **Залученні інвестицій в економіку шляхом:**
 - формування сприятливого інвестиційного середовища;
 - забезпечення режиму максимального сприяння інвесторам
 - формування режиму максимального сприяння бізнесу шляхом:
 - сприяння розвитку підприємницької діяльності;
 - вдосконалення механізмів організаційної, інформаційної підтримки підприємництва
- **Модернізації інфраструктури шляхом:**
 - забезпечення впровадження енергоресурсозбереження, енергоефективних та енергозберігаючих технологій;
 - підвищення ефективності та надійності функціонування житлово-комунального господарства
- **Підвищенні ефективності використання комунальної власності, діяльності комунальних підприємств, використання земельних ресурсів шляхом:**
 - контролю за ефективним використанням майна територіальної громади;
 - досягнення балансу інтересів: орендодавців щодо максимізації доходів від оренди комунального майна, орендарів щодо можливості користування комунальним майном для здійснення підприємницької діяльності;
 - забезпечення надходжень до бюджету від плати за землю, дієвий контроль за своєчасним виконанням орендарями і власниками земельних ділянок договорів оренди;
 - збереження і розвиток людського та соціального капіталу шляхом підвищення ефективності та стабільності соціального захисту, поліпшення якості та доступності освіти і медичного обслуговування шляхом:
 - підтримки вразливих груп населення засобами ефективної та адресної соціальної допомоги;
 - створення сприятливих умов життєдіяльності та інтеграція у суспільство осіб з обмеженими фізичними можливостями;
 - збереження економічної активності населення, скорочення рівня безробіття шляхом створення нових робочих місць, організації громадських робіт, стимулювання роботодавців до збереження кадрового потенціалу, підтримки самостійної зайнятості населення, малого і середнього підприємництва;
 - створення умов для сталого розвитку людських ресурсів на базі функціонування ефективної системи доступних соціальних послуг;
 - подолання безпритульності і бездоглядності, запобігання сирітству
- **Забезпеченні стабільної екологічної ситуації шляхом:**

- вдосконалення механізмів управління та контролю у сфері охорони природного навколишнього середовища;
- розв'язання проблем поводження з відходами, насамперед з твердими побутовими відходами.
- забезпечення реалізації регіонального економічного діалогу, соціального партнерства та відповідальності роботодавців, влади, профспілок у вирішенні соціально-економічних проблем міста.

• **Підтримці внутрішньо переміщених осіб та інших осіб, постраждалих в результаті проведення бойових дій**

- підвищення рівня життя ВПО шляхом надання доступу до працевлаштування та заняття підприємницької діяльності;
- вивчення потреб та намірів внутрішньо переміщених осіб для найбільш ефективного задоволення їх потреб і залучення їх потенціалу в інтересах громади;
- соціальне обслуговування й соціальне забезпечення ВПО;
- надання психологічної та юридичної допомоги.

Виконання зазначених пріоритетних завдань дасть можливість забезпечити стабільні темпи економічного зростання, сприятиме наповненню бюджету селищної ради та дозволить спрямувати фінансові ресурси у соціальну сферу для створення повноцінного життєвого середовища.

У процесі виконання Програма може уточнюватися. Зміни і доповнення до Програми затверджуються Світлівською сільською радою за поданням депутатів, комісій сільської ради, членів виконкому та громадян села. Звітування про виконання Програми здійснюватиметься за підсумками кварталів та поточного року.

3. Перелік проектів місцевого розвитку, реалізація яких пропонується у 2019 році

	Назва проекту місцевого розвитку	Термін виконання	Структури, на які покладено контроль за виконанням
1	Зовнішнє освітлення селища Новий Донбас (виготовлення ПКД СС2)	2019	Виконком сільської ради
2	Виготовлення проектно-кошторисної документації «Рекультивация паркової зони селища Новий Донбас»	2019	Виконком сільської ради
3	Капітальний ремонт (термомодернізація) будівлі дитячого садка «Радість»	2019	Виконком сільської ради

4. Основні пріоритети діяльності на 2020-2021

Стратегічні цілі	Операційні цілі	Завдання
1. Економічний розвиток та підвищення зайнятості населення	1.1. Підвищення ефективності використання критичної інфраструктури регіону	1.1.1. Забезпечувати ефективне функціонування житлово-комунального господарства та безперебійне енерго- та водопостачання об'єктів соціальної сфери, освіти, охорони здоров'я.
	1.2. Створення сприятливого бізнес середовища	1.2.1. Створювати підприємницьку інфраструктуру, спростити та збільшити прозорість адміністративних процедур, зокрема на депресивних територіях (у т.ч. малі міста). 1.2.2. Створити позитивний для інвесторів імідж регіону, провести ребрединг з метою посилення міжрегіональних і міжнародних зв'язків та залучення інвестиційних ресурсів.
	1.3. Заохочення структурних змін в економіці	1.3.1. Координувати та заохочувати реалізацію регіональних ініціатив соціальної відповідальності бізнесу. 1.3.2. Проводити заходи зі зменшення енерговитрат у адміністративних будівлях та об'єктах соціальної інфраструктури. 1.3.3. Заохочувати інвестиції у галузі житлово-комунальне господарство, ІТ, енергозбереження, переробку вторинних ресурсів, відходів виробництва та побутового сміття через механізми державно-приватного партнерства.
2. Підвищення спроможності місцевого самоврядування	2.1. Створення системи прозорого управління	2.1.1. Заохочувати і підтримувати участь громадян у прийнятті рішень через Громадські ради, консультації з громадськістю, а також розширювати можливості громадян, особливо вразливих верств населення, приймати участь у громадському житті. 2.1.2. Покращувати підзвітність і прозорість роботи органів місцевого самоврядування шляхом внесення змін до організаційної структури та внутрішніх процесів, розвитку кадрового потенціалу, а також впровадження етичних норм та обов'язкової прозорості.
	2.2. Сприяння процесам децентралізації	2.2.1. Надавати допомогу та підтримку процесу об'єднання місцевих громад шляхом сприяння процесу узгодження між громадами, а також інституційному та організаційному зміцненню. 2.2.2. Впроваджувати галузеві реформи децентралізації шляхом встановлення розподілу обов'язків, ресурсів та інституційних механізмів надання послуг в умовах децентралізації – шляхом забезпечення технічної підтримки та програм підвищення кваліфікації службовців, що будуть підтриманні державними і міжнародними партнерами. 2.2.3. Підтримувати здійснення запланованих реформ децентралізації на обласному та районному рівнях шляхом

		створення інституту префекта та виконавчих/адміністративних органів районних рад.
	2.3. Підвищення спроможності шляхом надання якісних публічних послуг	2.3.1. Координувати та підтримувати розробку місцевих стратегій соціально-економічного розвитку для новостворених громад з урахуванням гендерних аспектів, проблем конфлікту та партисипативного підходу до планування. 2.3.2. Поліпшувати спроможність нових громад з метою покращення управління і надання якісних публічних послуг через відновлення та розвиток інфраструктури надання послуг на обласному, районному та місцевому рівнях.
3. Людський розвиток, надання якісних соціальних послуг та вирішення питань ВПО	3.1. Організація та надання місцевими органами виконавчої влади якісних соціальних послуг відповідно до визначених потреб громад (децентралізація)	3.1.1. Сприяти пошуку та залученню фінансових та інших ресурсів з різних джерел, необхідних для надання соціальних послуг на рівні громади. 3.1.2. Формувати компетенції місцевих органів виконавчої влади щодо їх ролі у процесі організації та надання соціальних послуг на рівні спроможної громади (роз'яснювальна робота, тренінги). 3.1.3. Створювати заклади/соціальні служби для надання соціальних послуг відповідно до потреб конкретної громади.
	3.2. Перехід від надання соціальних послуг на базі інституцій/закладів до їх надання у громаді, за місцем проживання, у сім'ї (деінституціоналізація)	3.2.1. Створювати відділення денного перебування для вразливих категорій користувачів соціальних послуг на рівні новостворених громадах. 3.2.2. Запровадити механізм для реалізації принципу індивідуального підходу на рівні спроможних об'єднаних громад.
	3.3. Розроблення та втілення заходів соціальної підтримки ВПО та населення, яке постраждало внаслідок конфлікту	3.3.1. Надавати соціальне житло та соціальні гуртожитки для ВПО, дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. 3.3.2. Розробити та реалізовувати регіональну політику щодо створення робочих місць для ВПО, передусім, для жінок. 3.3.3. Створити систему психологічної, соціальної та фізичної реабілітації для населення, яке постраждало внаслідок проведення конфлікту. Підтримувати воїнів АТО та їх сім'ї.
	3.4. Розвиток систем охорони здоров'я, освіти, культури та спорту	3.4.1. Розвивати інфраструктуру системи охорони здоров'я. 3.4.2. Розвивати освітньо-наукову інфраструктуру. 3.4.3. Запроваджувати інноваційні освітні програми у середній школі та розбудовувати систему «освіта впродовж життя». 3.4.4. Сприяти збереженню та розвивати історико-культурну та духовну спадщину, створювати умови для патріотичного

		виховання населення.
4. Розбудова безпечного суспільства	4.1. Відновлення та посилення системи з управління природоохоронною діяльністю для запобігання екологічним ризикам та сприяння відновленню довкілля.	4.1.1. Зміцнювати спроможність реагувати на надзвичайні екологічні ситуації та відновлювати спроможність у сфері боротьби з нелегальним використанням природних ресурсів та екологічними злочинами. 4.1.2. Підтримувати освітні та інформаційні заходи з підвищення обізнаності населення, інформування щодо екологічних ризиків, забезпечення проведення роз'яснювальної роботи з керівництвом та адміністрацією небезпечних підприємств із залученням можливостей ЗМІ. 4.1.3. Приводити наявні захисні споруди цивільного захисту у готовність до використання за призначенням.
	4.2. Зміцнення регіональних та місцевих медіа різних форм власності для забезпечення доступу громадян до різнобічних та неупереджених джерел інформації	4.2.1. Розвивати інформаційно-комунікаційну інфраструктуру. 4.2.2. Забезпечувати обізнаність населення щодо переваг євроінтеграції. 4.2.3. Створювати позитивну репутацію активно-патріотичного громадянина через проведення культурних заходів, орієнтованих на патріотичне виховання. 4.2.4. Підвищувати обізнаність населення щодо поводження з вибухонебезпечними предметами.
	4.3. Створення сучасної системи оповіщення, моніторингу та реагування на надзвичайні ситуації.	4.3.1. Удосконалювати систему реагування на надзвичайні ситуації для попередження, ліквідації надзвичайних ситуацій.